

OEASMAHTTIN-, HÁLDDAHUS-
JA GIRKODEPARTEMEANTA

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Doaibmaplána

Sámegielaideid doaibmaplána – dilli áigodagas 2011–2013

Fápmu

Aktijvuohhta

Gievrrudahka

Vieksiesvoete

Ektievoete

Suodjalit

Searvevuohhta

Vaarjelidh

Sisdoallu

Álgosánit	3
Sámegielaideid doaibmaplána	3
Sámegielaideid otnáš dilli	3
Sámegielaideid doaibmaplána – dilli áigodagas 2011–2013	6
Oahppat – nannet oahpahusa davvi-, julev- ja oarjelsámegiela ja -gillii buot dásiin.	6
Doaibmabidju 1 Diehtjuohkin mánáidgárdefálaldagaid ásaheami birra sámi mánáid várás .	6
Doaibmabidju 2 Máhtto buorideapmi mii deattuha giela	6
Doaibmabidju 3 Giellamovttiidahttinseminárat	7
Doaibmabidju 4 Pedagogalaš ávdnasiid ráhkadeapmi	7
Doaibmabidju 5 Sámi lohkanguovddáš	8
Doaibmabidju 6 Kártet mo oahppit árvvoštallet sámegiela oahpahusa	8
Doaibmabidju 7 Oahppoplánaid láidestusat	8
Doaibmabidju 8 Diehtjuohkin nuoraid joatkevaš oahppo- ja bargovejolašvuodaid birra	8
Doaibmabidju 9 Ráhkadit statistihka joatkkaskuvlla sámegiela oahpahusa birra	8
Doaibmabidju 10 Jorgalit ja heivehit sámegillii lohkama kárteniskosa	9
Doaibmabidju 11 Bearráigeahčču das mo gielddat ja fylkkagielddat fuolahit oahppiid vuoigatvuoda oažžut oahpahusa sámegiela	9
Doaibmabidju 12 Fága- ja diibmojuogu heivehallan	9
Doaibmabidju 13 Gáiddosoahpahusa fierpmádat	10
Doaibmabidju 14 Ovttasbargu Ruotain sámegiela oahpahas	10
Doaibmabidju 15 Prošeakta Rádjarastideaddji ovttasbargu sámegiela oahpahas	10
Doaibmabidju 16 Sámegiela oahpponeavvut – daid buvttadeapmi, fuolaheapmi geavaheaddjiide ja jorgaleapmi	10
Doaibmabidju 17 Sámegiela oahpahusa vuoigatvuoda ja geatnegasvuoda diehtjuohkindoaibmabijut	11
Doaibmabidju 18 Rávesolbmuid viđa-jahkásaš oahpahasprográmma sámegiela	11
Doaibmabidju 19 Sámi rávesolbmuid vástesaš giellaoahpahasprošeakta	11
Doaibmabidju 20 Oarjelsámegiela oahpahas rávesolbmuid várás	11
Doaibmabidju 21 Rávesolbmuid alfabehttenprošeakta Romssa fylkkas	12
Doaibmabidju 22 Sámi oahpaheaddjioahpahas	12
Doaibmabidju 23 Doaibmabidju mii galgá háhkat oahppiid sámi oahpaheaddjioahpahussii ja oahpaheaddjioahpahussii mas lea sámegiella fágan	12
Doaibmabidju 24 Kártet sámegiela oahpaheaddjiid dárbbu	12
Doaibmabidju 25 Oahppoloatnaosiid sihkkun	12
Doaibmabidju 26 Oarjelsámi mánáidgárdedoaimabijut	13
Doaibmabidju 27 Julevsámi mánáidgárdedoaimabijut	13
Doaibmabidju 28 Sámegiela doaibmabijut mánáidgárddis	13
Doaibmabidju 29 Oarjelsámi giellaleaira	13
Doaibmabidju 30 Julevsámi giellaleaira	14
Doaibmabidju 31 Karriearabagadallan sámi oahppiide ja kandidáhtaide	14
Doaibmabidju 32 Kurssa gáiddosoahpahaspedagogihkas	14
Doaibmabidju 33 Ovddidanprošeakta Davvi-Trøndelága fylkkasuohkanis	14
Doaibmabidju 34 Rávven joatkkaskuvllain oarjelsámi guovlluin	14
Doaibmabidju 35 Sámegiela ealáskahttin márkosámi guovlluin Lulli-Romssas ja Davvi- Nordlánddas	15
Doaibmabidju 36 Nuortalaš giela ja kultuvrra ealáskahttin	15
Doaibmabidju 37 Bihtánsámi giela ja kultuvrra ealáskahttin	15
Geavahit – lasihit almmolaš fálaldagaid sámegillii geavaheaddjiide servodaga buot arenain....	16

Doaibmabidju 38	Sámelága giellanjuolggadusaid geahčadeapmi	16
Doaibmabidju 39	Dulkonoahpaheapmi ja dulkkaid dohkkeheapmi	16
Doaibmabidju 40	Joatkkaoahpahusa árvvoštallan	16
Doaibmabidju 41	Bearráigeahččanortnega láhkaásahusvuoddu	17
Doaibmabidju 42	Dulkonbálvalusat dearvvašvuoda fitnodagain	17
Doaibmabidju 43	Bearráigeahčču	17
Doaibmabidju 44	Ovttadássásaš bálvalusat julevsámi ja oarjelsámi guovlluin	17
Doaibmabidju 45	Dajaldatgirji dearvvašvuoda- ja fuollabálvalusa várás	18
Doaibmabidju 46	NAVa diehtujuohkin sámegillii	18
Doaibmabidju 47	Geavaheaddjiid jearahallamat	18
Doaibmabidju 48	Doarjja biibbaljorgaleapmái	18
Doaibmabidju 49	Sámi searvegotti geahččaleapmi oarjelsámi giellaguovllus (2009–2012)	19
Doaibmabidju 50	Teavsttaid jorgaleapmi/heiveheapmi ipmilbálvalussii	19
Doaibmabidju 51	Vearroetáhta – viiddiduvvon fáldat sámegillii	19
Doaibmabidju 52	Sámegiela giddagasbargiid háhkan	20
Doaibmabidju 53	Kriminálafuollaguovddáš mas lea máhttu sámegiela ja sámi kultuvrras ..	20
Doaibmabidju 54	Sámegiella konfliktráđiin	20
Doaibmabidju 55	Eambbo sámegiellamáhttu ja sámi kulturamáhttu politiijii	20
Doaibmabidju 56	Sámegiela nannen politiijas	21
Doaibmabidju 57	Heivehit sámegielaid elektrovnnalaš prográmmaide	21
Doaibmabidju 58	Dakkár olbmuid háhkan Politiijaallaskuvlii guđiin lea sámi duogáš	21
Doaibmabidju 59	Eanet ráđdehusdokumeanttat sámegillii	21
Doaibmabidju 60	Hálddahustearpmat	21
Doaibmabidju 61	Sámi láhkatearpmat nammasaš prošeakta	21
Doaibmabidju 62	Sámegillii jorgaluvvon lágaid dohkkehanortnet	21
Doaibmabidju 63	Gáibádusat stáhtalaš etáhtaide geavahit oktasaš čállinmearkkaid	22
Doaibmabidju 64	Sámegiela riektáčállinreaidu – bissovaš doaibma- ja ovddidan-organisašuvdna Divvuma várás	22
Doaibmabidju 65	Sámegiela sátnegirjiid kárten ja buorideapmi	22
Oaidnit – oidnosii buktit sámegiela albmohakkii	23	
Doaibmabidju 66	Sámegiela geaidnogalbema kárten	23
Doaibmabidju 67	Mánáid ja nuoraid sámegiela deaivvadanbáikkid	23
Doaibmabidju 68	Sámegiela nannen sosiála mediaiguin	24
Doaibmabidju 69	Diehtujuohkin nuoraide sámegillii	24
Doaibmabidju 70	Sámegiela aviissat – eambbo julevsámegillii ja oarjelsámegillii	24
Doaibmabidju 71	Oarjelsámi mediaguovddáš	24
Doaibmabidju 72	Sámi girjjálašvuoda oastinortnet	25
Doaibmabidju 73	Girjjálašvuodastipeanddat sámi nuoraide	25
Doaibmabidju 74	Sámi dutkama ja alit oahpu ovddideapmi	25
Doaibmabidju 75	Hukset oarjelsámegiela ja julevsámegiela dutkangelbbolašvuoda	25
Doaibmabidju 76	Sámegiela geavaheami kárten	25
Doaibmabidju 77	Davviriikkalaš fága- ja resursaguovddáš	26
Doaibmabidju 78	Konferánsa sámi skuvladutkama birra	26

Álgosánit

Sámegielaide doaibmaplána

Ráđđehusa sámegielaide 5-jahkásaš doaibmaplána almmuhuvvui jagi 2009. Doaibmaplána ulbmil lea buoridit vuodu bargui mii galggašii nanusmahttit sámegielaide ovddidanrahčamušaid – namalassii davvisámegiela, julevsámegiela ja oarjelsámegiela sierranas servodatsurggiin. Rahčamušat galget erenoamážit leat ávkin oahpahussii ja oahpuide, almmolaš bálvalus- ja fuollafálaldagaide, ja sámegielaide geavaheapmái ja oidnosii buktimii almmolaš oktavuodain.

Doaibmaplána lea golmma oasis:

- Oahppat – nanusmahttit oahpahusa sámegiela ja sámegillii sihke davvisámegiela, julevsámegiela ja oarjelsámegiela dáfus buot dásiin
- Geavahit – buoridit almmolaš eiseválddiid fálaldagaid sámegillii buot servodatsurggiid geavaheaddjiide
- Oaidnit – almmolaččat oidnosii buktit sámegielaide

Doaibmaplána lea maid sierra kapihttal dárbuid birra dutkat ja buoridit máhtuid.

Vuosttamuš raporta doaibmaplána doaibmabijuid čadaheami ja ođasmahttima birra biddjojuvvot almmolaččat ovdan jagi 2011 – *Sámegielaide doaibmaplána – gielladilli jagi 2010 ja joatkevaš barggut jagi 2011*.

Ráđđehus ja Sámediggi bidjet dás ovdan nuppi raportta *Sámegielaide doaibmaplána doaibmabijuid čadaheami birra*. Dás doaibmabijuid nummarastin čuovvu jagi 2011 raportta doaibmabijuid nummarastima – *Sámegielaide doaibmaplána – gielladilli jagi 2010 ja joatkevaš barggut jagi 2011*. Ulbmilat, hástalusat ja strategiijat maid jagi 2011 raporta giedahallá, bissot dadjat jo rievdatkeahhtá eaiige gearduhuvvo dás ollásit.

Doaibmaplána doaibmanáigodat nohká gidđat jagi 2014. Go plána doaibmanáigodat nohká, de ráđđehus ovttasráđiid Sámedikkiin áigu ráhkadit

loahpparaportta Sámegielaide doaibmaplána čadaheami birra. Loahpparaporta sáhtta maid skovvet sámegielaide joatkevaš bargguit ángiruššansurggiid.

Sámegielaide otnáš dilli

Sámegiela leat sámi kultuvrra vuoddoosiin okta oassi. Gielaiguin ilbmá olbmuid identitehta, máhttu ja kultuvrralaš ja sosiála gullevašvuohta.

Stáhta dáruiduhttin- ja ovttaláhkádanpolitihka geažil, mii bisttii 1960-logu lohppii, ollu sámit eai leat beassan oahppat sámegiela ruovttugiellan. Iige ollu rávis sámiin leat leamaš vejolašvuohta oahppat sámegiela skuvllain.

Dan rájis go oahpahušláhka bođii fápmui jagi 1998, de lea buot sámi oahppiin guđet leat Norgga vuodđoskuvllas, vuoigatvuohta beassat oahppat sámegiela skuvllas. Dasto bođii mánáidgárdeláhka jagi 2005, mii attii sámi guovlluid gielddaide ovddasvástádussan dan, ahte sámi mánáid vástesaš mánáidgárdefálaldagat galget leat vuodđuduvvon sámegillii ja sámi kultuvrii. Gielddain muđuid galget dilálašvuođat láhččojuvvot nu, ahte sámi mánat sáhttet seailuhit ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra.

Ollu sámi mánat gullet sámegiela easka dallego álget mánáidgárdái ja skuvllii, main ožžot sámegiela oahpahusa. Vai eanebut ožžot sámegiela mánat, de lea mearrideaddji dehálaš ahte mánáidgárddis, skuvllas ja alit oahpahušsahusain leat buorit oahpahallan- ja oahpahušvejolašvuođat. Olbmuid dakkár deaivvadansajit main sáhttet geavahit sámegiela, omd. giella-leairrat ja giellaovddidandeaivvadeamit, váikkuhit dasa ahte sámi oahppit hárvánit geavahit gielaset iežaset ovttahkásaččaiiguin. Rávis sámiid oahpahuš lea dehálaš sidjiide guđet háliidit oahppat geavahit sámegiela mánáid-easetguin ja servodagas muđuid. Dasto leat sámegielaide buorit ja ovddalgihtii čielga oahpahallanvejolašvuođat mearrideaddji dehálaččat sámiide guđet háliidit oahppat

servodaga gielladárbbuid birra ja bures gieđahallat daid. Gielaid dutkamat leat dehálaččat go áigumuš lea hukset máhtovuodu gielaid ovddideami várás.

Buot sámeielat leat luohkáduvvon áitojuvvon dahje jávkan giellan UNESCO rukses listtu dahje áitojuvvon gielaid listtu mielde. Davvisámeigiella lea luohkáduvvon leat áitojuvvon giella, ja julevsámeigiella ja oarjelsámeigiella bahás áitojuvvon giellan. Nuortalaš giella dahje goltágiella ja bihtánsámeigiella leat luohkáduvvon giellan mat leat duššan Norggas. Áitojuvvon giellan luohkáduvvo dakkár giella mas dan geavaheaddji mánáid lohku njiedjá, bahás áitojuvvon giellan fas luohkáduvvo dakkár giella maid duššefal rávesolbmot máhttet.

Ráđdehussii lea dehálaš ahte duot golbma sámeigiella, namalassii davvisámeigiella, julevsámeigiella ja oarjelsámeigiella, sealluhuvvojit ja ovddiduvvojit ealli giellan Norggas. Dasto lea vel dehálaš sihkkarastit máhtu nuortalaš giella dahje goltágiella ja bihtánsámeigiella birra.

Vai sámeielat Norggas seilot ja ovdánit, de ferte daidda huksejuvvot nana vuoddu. Gielaid ferte leat vejolaš geavahit servodaga buot surggiin. Dat ásahusat main geavahit sámeielaid, fertejit nanusmahttojuvvot. Sámeielaid sátneváriid lea mearrideaddji dehálaš ráhkadit nu ollu servodatsurggiid várás go vejolaš. Sámeielat fertejit maiddái leat oidnosis servodagas.

Davvisámeigiella lea odne nannosat dilis go julevsámeigiella ja oarjelsámeigiella. Dasa lea dat váldosivva, ahte erenoamážit Guovdageainnu suohkanis ja Kárášjoga gielddas, ja vel Finnmárkku earáge gielddain, davvisámeigiella lea leamaš oktilaš anus gulahallangiellan ollu buolvvaid. Dáin gielddain sámeigiella lea leamaš eanaš ássiid beaivválaš giella, ja báikkálaš servodagas giella gullo ollu oktavuodain.

Eará dehálaš sivva manne davvisámeigiella lea buoret dilis lea dat, go davvisámeigiella guovlluide leat huksejuvvon ásahusat main giella geavahuvvo. Dát ásahusat leat leamaš dehálaččat davvisámeigiella ovddideapmái ja geavaheapmái.

Ásahusaid huksen lea maid buktán davvisámeigillii stuorát árvvu servodagas oppalohkáii.

NRK Sápmi ja Ávvir-aviisa leat dehálaččat giella ovddideapmái. Sámi allaskuvla ja Árktalaš universitehta (ovddeš Romssa universitehta), fáallet alit oahpu davvisámeigielas gitta másterdási rádjai. Goappašat ásahusat doaimmahit maiddái dutkamiid, ee. sámeielaid birra.

Dattetge leat ollu hástalusat min ovddas go mis lea áigumuššan sealluhit davvisámeigiella geavahusgiellan ja gulahallangiellan boahhteáigáige. Dan botta go giellaovddideapmi sámeigiella giellanjuolggadusaid hálddašanguovlluin lea lihkostuvvan, de ii leat dattetge nu dáhpáhuvvon hálddašanguovllu olggobealde. Maiddái sámeigiella hálddašanguovllus Finnmárkkus davvisámeigiella geavaheapmi beaivválaš giellan manná maŋos.

Sámi giellaiskkadeapmi maid Nordlándadutkan jagi 2012 čadahii, čájeha ahte boarrasat ahkásaččain leat ollu eanebut guđet áddejit ja hállet davvisámeigiella go nuorat ahkásaš olbmui. Dasto vuhtto ahte nuorat buolvvain leat eanebut guđet máhttet lohkat ja čállit davvisámeigiella. Dás boahotá ovdan ahte dan botta go hárvvit olbmot geavahit giella njálmmálaš giellan, de leat eanebut guđet máhttet dan čálalaččat.

Iskkadeapmi čájeha dange ahte njealjádas sis guđet hállet davvisámeigiella bures, unnán mearridit geavahit sámeigiella go háleštit iežaset ságastallanustibiiguin, beroškeahttá das ahte sii máhttet sámeigiella. Muhtun sivat mat bohtet sis ovdan, leat ahte sis váilot sánit sámeigillii, ahte sii eahpidit ahte ieža eai máhte doarvái bures sámeigiella, dahje ahte sii váldet vuhtii sin guđet eai máhte sámeigiella.

"Sámi logut mitalit 4" nmmasas girjjis, mii lea almmuhuvvon jagi 2011, čujuhuvvo dasa ahte daid oahppiid lohku guđet lohket davvisámeigiella 2. giellan lea njiedjan hirkmadit jagi 2006 rájis. Jagi 2012 iskkadeamis boahotá maid ovdan ahte vuoddoskuvlla oahppiin goalmádas sis gain lea vuoigatvuohta sámeigiella oahpahussii, eai oáččo dakkár oahpahusa. Deháleamos sivain

okta lea ahte eai leat doarvái dohkálaš oahpaheddjit.

Julevsáme giela ja oarjelsáme giela dilli lea ain bahát go davvisáme giela dilli. Sihke oarjelsáme giella ja julevsáme giella leat unnitlohkogiela – maiddáí sámi oktavuodain. Julevsáme giella ja oarjelsáme giella leat danne erenoamáš bahás áitojuvvon giela. Sihke oarjelsáme giela ja julevsáme giela geavaheaddji álbmogat leat unnit, ja sin lohku ii leat stuoris.

Julevsámit áppet čoahkkáseappot unnibuš guovllus go eará sámit. Julevsámi guovddáš Árran lea leamaš dehálaš julevsáme giela ealás-kahttimis, ee. mánáidgárddiin mii gullá guovd-dáži. Dasto lea skuvla leamaš dehálaš julev-sáme giela oahpahusainis. Odne lea Nordlándda universitehtas vejolaš lohkat julevsáme giela joppa bachelor-dásisge.

Oarjelsámit áppet hui biedgguid viiddis guovllus. Danne leat giela ealáskahttimii erenoamáš stuorra hástalusat sin viiddis ássanguovllus. Vai lea vejolaš sihkkarastit buori sáme giel oahpahusa oarjelsámiid ássanguovllus, de lea guhkes gaskkaid geažil leamaš dárbu ásahit mánga guovddáža. Odne leat Snoasa, Árbordi, Røyrvika, Plášše ja Engerdála dehálaš guovddážit oarjelsáme giellii.

Snoasa ja Árbordi oarjelsáme giel skuvllat leat leamaš dehálaččat oarjelsáme giela ealáskahttimis. Nu lea maiddáí dat giellalávgomálla leamaš maid Sváhkena skuvla čadahii Engerdálas. Ealáskahttinbargui mii čadahuvvo Plášše guovllus, lea Brekkena skuvlla ja Aajege oarjelsáme giela guovddáža ovttasbargu dehálaš. Mángga oarjelsámi oahppi lea dattetge sáme giela oahpahus iežaset skuvllain gáiddosoahpahussan.

Giellačoagganeamat mat leat gáiddosoahpahusa oktavuodas, ja oarjelsámi giellaleairrat mat lágiduvvojit ovttasrádiid Ruota oahpahuseiseválddiiguin, leat hui dehálaččat danne dat addet oahppiide vejolašvuoda buoridit iežaset giela gulahallangiellan. Dál lea maid ásahuvvon oarjelsámi giellaguovddáš sihke Snoasai ja Røyrvikii.

Dat, go Divttasvuona suohkan julevsámi giellaguovllus ja Snoasa ja Røyrvikka suohkanat oarjelsámi giellaguovllus besse sáme giela hálddašanguovllu lahttun, lea dehálaš dáid gielaid ealáskahttimii. Dáid suohkaniid searvan hálddašanguvlui lea váikkuhan nu, ahte dáid gielaid doaimmat leat lassánan doppe. Suohkaniid bargit leat ožžon fáldadaga searvat sáme giela kurssaide. Suohkaniid searvan hálddašanguvlui lea maid oidnosii buktán sáme gielaid, ee. sáme giel galbbaiguin.

Ásahusaid huksen dáidda guovlluide lea hui mávssolaš vuoddu go áigumuš lea buoridit gielaid dili ja ráhkadit dárbbalaš terminologijaid. Mediatge leat dehálaččat, go sáhttet movttiidahttit olbmuid oahpahallat giela ja viiddidit iežaset sátnevári. Go giella lea almmo- laččat oidnosis, ee. sierranas galbbain, de dat duodašta giela árvvu ja anolašvuoda.

Mañimuš jagiid ovdáneapmi julevsámi ja oarjelsámi guovlluin čájehit ahte lea vejolaš jorgalahttit gielaid mañásmannama ulbmillaš rahčamušiguin. Sámi giellaiskkadeapmi mii čadahuvvui jagi 2012¹, čájeha ahte nuorra olbmot sihke oarjelsámi ja julevsámi guovllus hálddašit gielaset buorebut go vánhenbuolva. Dán buori ovdáneami vuodus lea dárbu rahčat ain ovddas guvlui. Ovdáneapmi čájeha ahte mii – guhkesáigásaš ja plánejuvvon rahčamušiguin – sáhttit hukset nana giellavuodu dáinge guovlluin.

¹ Ref.: Nordlandsforskning NF-rapport nr.7/2012 Samisk språkundersøkelse 2012

Sámegielaideid doaibmaplána – dilli áigodagas 2011–2013

Oahppat – nannet oahpahusa davvi-, julev- ja oarjelsámegiela ja -gillii buot dásiin.

Doaibmabidju 1

Diehtujuohkin mánáidgárdefálaldagaid ásaheami birra sámi mánáid várás

Ovddasvástideaddji:

Máhttodepartemeanta/fylkkamánit ja

Sámediggi

Sámedikki diehtujuohkinmáhcastat mánáidgárdefálaldagaid birra lea juhkkoujvovon gielddaide ja mánáidgárddiide. Lassin dat lea biddjoujvovon Sámedikki ja Oahpahusdirektoráhta ruoktosiidduide. Áigumuš lea ođasmahttit máhcastaga jagi 2013.

Doaibmabidju 2

Máhtto buorideapmi mii deattuha giela

Ovddasvástideaddjit:

a) Máhttodepartemeanta/Sámediggi

b) Máhttodepartemeanta. Loahpahuvo jagi 2012 loahpas.

c) Oahpahusdirektoráhta/fylkkamánit /Sámediggi

d) Oahpahusdirektoráhta/Sámediggi

e) Sámediggi

a) Máhttodepartemeanta álggahii jagi 2012 rekruttenánjiruššama man namman bidje *Verdens fineste stilling ledig*. Ángiruššama ulbmil lea rekruttet olbmuid váldit mánáid-gárdeoahpaheaddjioahpu, ja dat ulbmil joatká jagi 2013. Sámediggi ja Sámi allaskuvla leat bovdejuvovon searvat, ja dat leat leamaš mielde sierranas oahpahusmeassuin.

b) Máhttodepartemeantta áigodaga 2007–2010 máhttostrategiijas dáhpáhuvai ee. ahte Romssa fylkkamánit namas juolluduvvui doarjja Loabága suohkanii giellaovddidanprošektii. Lassin leat Norgga 5 davimus fylkkamánit ja

Sámediggi addán doarjaga guvllolaš ja báikkálaš doaibmabijuide mat galget movttiidahttit olbmuid ovddidit sámegiela.

c) Nordlándda fylkkamánit lea jagi 2009 rájis leamaš julevsámegiela ja oarjelsámegiela ovddideami doaimmahas. Fylkkamánit álggahii čakčat jagi 2009 kursaráiddu sin várás guđet barge sámi mánáidgárddiin ja mánáidgárddiin main leat sámi mánát. Kursaráiddu váldoulbmil lei oarjelsámegiella, ja dat doaimmahuvvui ovttaráđiid Davvi-Trøndelága fylkkamánit ja Davvi-Trøndelága allaskuvllain. Sturátge konferánsat leat lágiduvvovon. Nuppi kursaráidduš šattai Lulli-Trøndelága fylkkamánit ovttasdoaimbin. Jagi 2009 rájis leat čađahuvvovon njeallje kursaráiddu ja oktanuppelot čeahkka-neami. Nordlándda fylkkamánit oázžu maid jahkái 2013 ruđaid Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanttas dán kursafálaldahkii.

Finnmárkkku, Romssa, Nordlándda, Davvi-Trøndelága ja Lulli-Trøndelága fylkkamánit leat ožžon Oahpahusdirektoráhtas sierra doaibman čuovvolit doaibmabijuid mat leat Sámegielaideid doaibmaplánaš.

d) Máhcastat *Barnehagetilbud for samiske barn* lea jorgaluvvovon buot golmma sámegillii. Máhcastat lea ráhkaduvvovon vanhemiid várás ja lea biddjoujvovon Oahpahusdirektoráhta ja Sámedikki neahttasiidduide.

- e) Sámediggi pláne doallat neahttafierpmádatčoahkkima mánáidgárdebargiide geat barget oarjelsámi guovlluin. Lassin galgá mánáidgárdebargiide čadahuvvot neahtta-fierpmádatčoahkkin mii čalm-mustahtá giela ja giellalávgomálliid.

Doaibmabidju 3

Giellamovttiidahttinseminárat

Ovddasvástideaddjit: Máhttodepartemeanta ja Sámediggi

Sámediggi áigu lágídit giellamovttiidahttinseminára ovttasráđiid Finnmárkku ja Romssa fylkkamánniiguin ja Sámi lohkan-guovddážiin.

Doaibmabidju 4

Pedagogalaš ávdnasiid ráhkadeapmi

Ovddasvástideaddjit: Oahpahusdirektoráhta ja fylkkamánnit

- a) Fáddágiha mii gieđahallá giellabirrasiid ja giellageavaheaddjiid movttiidahttima jorgaluvvui davvisámegillii jagi 2011 ja oarjelsámegillii jagi 2012. Ulbmil lei maid jorgalahttit gihppaga julevsámegillii 2012, muhto ii leat lihkestuvvan gávdat jorgaleaddji. Oahpahusdirektoráhta galgá čuovvolit doaibmabiju jagi 2013. Fáddágihppagat davvi- ja oarjelsámegillii leat juogaduvvon guovdilis mánáidgárddiide ja suohkaniidda ja leat gávdnamis Oahpahusdirektoráhta ja Sámedikki neahttasiiduin.
- b) Mánáidgárddiid sámi sisdoalu birra ráhkaduvvui láidestusgiha. Sámediggi ja Máhttodepartemeanta čadahedje doaibmabiju ovttasráđiid. Oahpahusdirektoráhta árvvoštallá leago dárbu odđasis prentehit ja/dahje ođasmahttit láidestusgihppaga, ovttasráđiid Sámedikkiin.
- c) Mánáidgárddiid vástesaš odđa ulbmil-mearrádus dagahii dan, ahte mánáidgárddiid sisdoalu ja doaimmaid rápmaplána lei dárbu ođasmahttit

veaháš. Ođasmahttojuvvon rápmaplána lei válmmas geasset jagi 2011. Seammás álggahuvvui jorgaleapmi davvisámegillii. Bargu maŋŋonii hirbmadit, ja dál lea mearriduvvon ahte jorgalanbargu biddjojuvvo odđa olbmui. Sturradiggedieđáhusastis 24 (2012 – 2013) *Boahtteáiggi mánáidgárđi* ráđdehus árvala nammadit rápmaplánaajoavkku mii galgá buktit ođasmahttojuvvon mánáidgárddiid sisdoalu ja doaimmaid rápmaplánii árvalusaid. Sámediggi ja Máhtodepartemeanta leat ovdal soahpan ahte rápmaplána jorgaleapmi oarjel- ja julevsámegillii maŋiduvvo dasságo rápmaplána ođasmahttojuvvo.

- d) Láidestangihpa mánáid sirdima birra mánáidgárddis skuvlii (Fra eldst til yngst) lea jorgaluvvon davvi- ja oarjelsámegillii. Ulbmil lei maid jorgalahttit láidestangihppaga julev-sámegillii jagi 2012, muhto ii leat leamaš vejolaš gávdat jorgaleaddji. Oahpahusdirektoráhta áigu čuovvolit doaibmabiju jagi 2013. Davvi- ja oarjelsámegiela fáddágihppagat leat juogaduvvon guovdilis mánáidgárddiide ja suohkaniidda ja leat gávdnamis Oahpahusdirektoráhta ja Sámedikki neahttasiiduin.
- e) Fylkkamánnit, Sámediggi ja Oahpahusdirektoráhta juogadit dieđuid ja vásáhusaid buriid giellaovddidemiiguin konferánsain, čoagganemiin ja neahttasiiduin.
- f) Sámediggi lea jagi 2012 juolludan sullii 1,8 milj. ruvdnosaš doarjaga oahpponeavvoovddideapmái. Ruđat leat mannan 11 prošehtii mat leat mánáidgárddiin. Prošeavttain mánaga galget ovddidit neavvuid maid gohčodit “sámastanpáhat”. Jagi 2013 Sámedikkis lea sierra doarjjaortnet mas lea vejolaš ohat doarjaga mánáidgárddiid vástesaš sámi duhkorasaid ja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái. Mánáidgárddiid vástesaš oahpponeavvoráhkadeapmái

jotkojuvvojit doarjagat jagi 2013 bušeah-
tas.

Doaibmabidju 5 **Sámi lohanguovddáš**

Ovddasvástideaddji: Máhttodepartemeanta

Sámi allaskuvla ásahii miessemánus 2007 Sámi lohanguovddáša. Guovddáša bargu lea ovddidit vuoddogelbbolašvuoda lohkamis, čállimis ja njálmmálaš ovdanbuktimis sámegillii, ja dan ulbmil lea searvat ja váikkuhit dutkamii.

Guovddáš lea Sámi allaskuvllas Guovdageainnus. Jagi 2013 giđa rájis guovddáš lea ásahan ossodaga mas galgá leat ovddasvástádus oarjelsámegiela Engerdála suohkanis.

Máhttodepartemeanta lea bidjan Sámi lohanguovddáša ruhtadeami bissovaš juolludussan Sámi allaskuvlla dábálaš bušeahhtarápmii. Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta juolluda ruđaid guovddášii poasttas 50 Sámi allaskuvla.

Doaibmabidju 6 **Kártet mo oahppit árvvoštallet sámegiela oahpahusa**

Ovddasvástideaddji: Oahpahusdirektoráhta

Nordlándadutkan lea Oahpahusdirektoráhtas ožžon doaibmamuša mielde kárten man muddui oahppiid vuoigatvuodát oažžut sámegiela oahpahusa ollašuvvet – *Vuoigatvuohhta oažžut oahpahusa sámegiela – niehkogovva vai duohtavuohhta*. Kárten čalmmustahtá maid makkárin oahppit ieža árvvoštallet oahpahusa. Kártema ulbmil lea oažžut buoret duogášdieđuid oahpahusa birra. Raporta čájeha ahte oahppit eanaš atnet sámegiela oahpahusa beroštahttin ja dehálažžan. Raporta maid čujuha váttisvuodaide ollašuttit oahppiid vuoigatvuodaide oažžut dakkár sámegiela oahpahusa masa sis lea vuoigatvuohhta. Raportta dehálaš čuovvleapmi lea ráhkadit strategalaš plána das mo sámegiela gáiddosoahpahus galggašii lágiduvvot. Go gáiddosoahpahus buoriduvvo, de dat dagaha dan ahte dán golmma sámegiela oahpahusfálaldagat

šaddet eambo ovttaláganat.

Doaibmabidju 7 **Oahppoplánaid láidestusat**

Ovddasvástideaddji: Oahpahusdirektoráhta ovttasráđiid Sámedikkiin

Oahpahusdirektoráhta lea ráhkadahtán láidestusgihppagiid daidda oahppoplánaide mat leat rievdatkeahtes fágaid várás mat gullet Máhttoloktemii (LK06) ja Máhttoloktemii – Sámegiella (LKOG-S). Láidestusgihppagat mat gieđahallet sámegiela vuosttasgiellan ja sámegiela nubbi-
giellan leat buot golmma sámegillii. Láidestusat čájehit ovdamearkkaid das mo oahppoplánaid lea vejolaš dulkot ja váldit atnui geavadis, ja dat leat oaivvilduvvon leat doarjjan ja movttiidahtti neavvun go báikkálaččat barget oahppoplánain. Daid oahppoplánaid heivehallama okta-
vuodas mat gieđahallet rievdatkeahtes fágaid, muhtun láidestusgihppagat šaddet ođasmahttojuvvot jagi 2013.

Doaibmabidju 8 **Diehtujuohkin nuoraid joatkevaš oahppoj bargovejolašvuodaide birra**

Ovddasvástideaddji: Sámediggi

Sámediggi lea iežas neahttasiidui bidjan Stáhta loatnakássa addin dieđuid dan birra, ahte sii geat čađahit 60 oahppočuoggá sámegiela iežaset oahpaheaddjioahpu oassin, ožžot vuoliduvvot iežaset oahppoloana gitta 50 000 ruvnnu rádjai, gč. doaibmabidju 25. ÁŠŠI 7 – Sámi oahpaheaddjioahppoguvlu lea ásahan sierra neahttasiidui, www.samiskutdanning.no, mas olmmoš beassá lijkkaiguin allaskuvllaide, Universitehtii ja Sámediggái.

Doaibmabidju 9 **Ráhkadit statistihka joatkkaskuvlla sámegieloahpahusa birra**

Ovddasvástideaddji: Oahpahusdirektoráhta

Sámediggi ja Oahpahusdirektoráhta leat ságastallan das, mo livččii vejolaš ráhkadit ja čájehit nu bures go fal vejolaš man olus oahppiin ožžot oahpahusa sámegiela iežaset joatkka-

oahpahusas, vuhtiiválddedettiin sin persovdna-suodjalusa. Oahpahusdirektoráhta áigu almmuhit sierra tabeallaid oktan statistihkalaš dieđuiguin daid joatkkaoahpahusa oahppiid birra geat ožžot oahpahusa sámegeielas.

Oahppiidloguid lea vejolaš juohkit omd. sámegeielaid, fylkkaid, skuvllaid, sohkabeliid ja dásiid mielde. Dannego sámegeiela oahppiid logut leat unnit, de lea geavadis váttis eambo juohkit sin loguid skuvllaid ja muhtumin fylkkaid mielde.

Oahpahusdirektoráhta addá jahkásaččat statistihka vuodđoahpahusa birra, mas joatkkaoahpahuse lea mielde, *Sámi logut muitalit* nammasaš girjái. Oahpahusdirektoráhta áigu iežas neahtta-siidduin almmuhit jahkásaš statistihka mii čájeha sámi joatkkaoahpahusa.

Doaimbidju 10 **Jorgalit ja heivehit sámegillii lohka kártenskosa**

Ovddasvástideaddji: Oahpahusdirektoráhta

Vuosttas, nuppi ja goalmát dásiid lohka kártenskosiid leat Sámi lohanguovddázis, mii lea Sámi allaskuvllas, jorgalan ja heivehan. Dáid kártenskosiid fertejit čadahit buot dat oahppit geain lea sámegeiella vuosttasiellan. Jk I vástesaš kártenskossus lea jorgaluvvon buot golmma sámegillii. Dan iskosa fertejit buot Jk I oahppit čadahit.

Doaimbidju 11 **Bearráigeahčču das mo gielddat ja fylkkagielddat fuolahit oahppiid vuoigatvuođa oažžut oahpahusa sámegeielas**

Ovddasvástideaddji: Oahpahusdirektoráhta

Máhttodepartemeanta lea jagi 2009 rájis dáhtton Oahpahusdirektoráhta geahččat bearrái mo gielddat ja fylkkagielddat čuovvolit daid vuoigatvuođaid mat sámi oahppiin leat oahpahuslága vuodul. Nordlándda, Romssa ja Finnmárkku fylkkamánnit gehčče bearrái mo sámi oahppiid vuoigatvuođat ollašuhthuvvojede jagi 2011. Ámmátgohččosis jahkái 2011 biddjojuvvui dat gáibáduš, ahte unnimusat

ovcci bearráigeahču galge guovllus čadahuvvot sámi oahppiid vuoigatvuođaid hárrái.

Oahpahusdirektoráhta gohčohalai joatkit bearráigeahču jagi 2012. Dalle dat lei Oslo ja Akershusa fylkkamánni gii jotkkii bearráigeahču sámi oahppiid vuoigatvuođaid dáfus. Fylkkamánniide biddjojuvvui áigemearri raportet bearráigeahču bohtosiid Oahpahusdirektoráhtii ovdal guovvamánu 28. b. 2013. Dan ovdal čadahuvvon bearráigeahčut čájehedje ahte váilivuodát eanaš vulge das go váillui dohkálaš vuogádat suohkaniin mii livččii sáhttit ollašuhthit geatnegasvuođaid ja addit sámi oahppiide oahpahusa sámegeielas dahje sámegillii. Dange birra lea diedihuvvon, ahte dannego oahpponeavvut váilot, de dat váttasmahtá oahpahusa sámegeielas dahje sámegillii. Bohtosat lassin čájehit, ahte leat dakkár dáhpáhusatge main oahppit geain lea vuoigatvuohta oažžut oahpahusa sámegeielas ja sámegillii, eai oaččo rivttes diibmologu buot fágain Máhttoloktema fága- ja diibmologu vuodul. Sámegeiela oahpahusa diibmologu dáfus orrot leamen geavadis skuvllaeigaigiin erohusat diibmologu dáfus.

Jahkái 2013 dán fáttá sierra bearráigeahččanbargu ii leat jotkojuvvon vuoruhuvvon ángiruššansuorgin. Muhtun ámmáhat leat dattetge mearridan čadahit bearráigeahču sámi oahppiid vuoigatvuođaid hárrái maiddái jagi 2013.

Doaimbidju 12 **Fága- ja diibmojuogu heivehallan**

Ovddasvástideaddjit: Máhttodepartemeanta, Sámediggi, Oahpahusdirektoráhta

Bargojoavku mas ledje Sámedikki, Oahpahusdirektoráhta ja Máhttodepartemeantta ovddasteaddjit, lea geahčadan daid oahppiid fága- ja diibmojuogu guđiin lea oahpahus sámegillii ja sámegeielas ja lea das geigen raportta. Oahpahusdirektoráhta lea čadahán gulaskuddama guovtti oasis fága- ja diibmojuogu odđa málliid birra ja lea sádden iežas rávvagiid Máhttodepartementii. Sámediggeráđdi meannudii ášši guovvamánuš 2013. Jagi 2013 giđa Máhttodepartemeanta lea čadahán ráđđádallamiid Sámedikkiin mearridan dihtii

odda fága- ja diibmojuogu skuvlajagi 2013/2014 rájis.

Doaimbidju 13

Gáiddosoahpahusa fierpmádat

Ovddasvástideaddjit:

Oahpahusdirektoráhta/fylkkamánnit/allaskuvllat

Finnmárkku fylkkamánni lágida juohke jagi fierpmádatčoagganemiid oahpaheaddjiid várás guđet addet gáiddosoahpahusa iežaset fylkkas. Fylkkamánni bargá ovttas allaskuvllaiguin ja guovdilis ovttasbargoguimmiiguin dán fágasuorggis. Oahpaheaddji joavkkus leat Romssa ja Finnmárkku fylkkaid vuoddoskuvllaid ja joatkkaskuvllaid oahpaheaddjit.

Doaimbidju 14

Ovttasbargu Ruotain sáme giela oahpahas

Ovddasvástideaddji: Máhttodepartemeanta

Raporta man namma lea dárogillii "Forslag til tiltak for å øke samarbeidet mellom Norge og Sverige for å styrke samiskopplæringen – med særlig vekt på sør- og lulesamisk" geigejuvvui Ruota Oahpahusministeriai ja Oahpahasdepartementii odđajagemánus 2012 odđajagemánus. Raporttas boahtá ovdan ahte riikkat atnet dehálažžan joatkit ovttasbarggu, ja ahte davvisáme giellage berre váldojuvvot mielde lassin oarjelsáme giellii ja julevsáme giellii. Sierranas davviriikkalaš kanálain joatkašuvvá bargu man áigumuš lea oččodit Suoma searvat ovttasbargui. Raporta gávnna ahte jahkásaš/jahkebeallásaš čoahkkimat berrejit lágiduvvot, main riikkain lea vejolaš lonohallat dieduid barggu birra. Čoahkkimis mii lei Stockholmmas geassemánus 2013, ledje Suomage ovddasteaddjit. Buot golbma riikka leat dovddahan beroštumi joatkit ovttasbarggu.

Doaimbidju 15

Prošeakta Rádjarasttideaddji ovttasbargu sáme giela oahpahas

Ovddasvástideaddji: Deanu giela

Ohcejoga skuvla Suoma bealde ja Sirpmá skuvla Norgga bealde barget ovttasráđiid sáme giela ja sámi kulturmáhtu oahpahas hárrái. Skuvllain muhtun oasis oahpahas leat oktasaččat. Rájá goappašiid bealde geavahuvvojit seamma oahpponeavvut. Prošeaktii gullá maid oahpaheaddjiid rávvat. Ohcejoga ja Deanu gielddat barget ovttasráđiid maidái mánáidgárddiid sáme giela oahpahas oktavuodas. Prošeakta lágida ee. kursaid dán guovtte gieldda mánáidgárde- ja skuvlabargiid várás, ja proševttas ráhkadit sáme giela ja luonddufágaid oahpponeavvuid.

Proševtta ruhtadit Lapplands förbund, Nordkalottrådet, INTERREG IVA, Davvin Sapmi, Ohcejoga giela, Norgga sámediggi, Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta, Deanu giela ja Deanu sámi giellaguovddáš. Prošeakta árvvoštallojuvvui jagi 2011 ja loahpahušvo golgotmánus 2013. Árvvoštallan čájeha ahte skuvla- ja mánáidgárdeovttasbargu lea dehálaš sihke vanhemiidda, oahpaheaddjiide ja oahppiide. Ovttasbargu lea ávkin mánáid ja nuoraid sáme giela geavaheapmái, ja nanne sin giellamáhtu. Árvvoštallamis rávvejuvvo ahte skuvla- ja mánáidgárdeovttasbargu nannejuvvo.

Doaimbidju 16

Sáme gielalaš oahpponeavvut – daid buvttadeapmi, fuolaheapmi geavaheaddjiide ja jorgaleapmi

Ovddasvástideaddji: Sámediggi

Ahte sámi oahppiin leat buorit sáme giela oahppanfálaldagat lea eaktu sin buori giellaovdáneapmái. Storra dárbu lea sáme giela oahpahasressaide, ja mañimuš áiggiid lea maid dárbu čuožžilan digitála oahpahasressaide. Sámi mánát ja nuorat leat ollu bázahallan dáža mánáid ektui go sáhka lea digitála oahpahasressain sin iežaset giellii ja earáge oahpahasressain iežaset giellii – ja dan váillis leat heajos čuožžumušat sidjiide. Máhtodepartemeanta juolluda jahkásaččat ruhtadoarjagiid Sámediggái mat galget geavahuvvot oahpahasressaid ovddideapmái.

Sámedikkis lea ovddasvástádus sámegielalaš oahpahusressursaid ovddideamis ja jahkásaš vuoruheamit bohtet oidnosii Sámedikki bušeah-tas.

Doaibmabidju 17 **Sámegiela oahpahusa vuoigatvuoda ja** **geatnegasvuoda** **diehtujuohkindoaibmabijut**

Ovddasvástideaddjit:

Oahpahusdirektoráhta/fylkkamánnit/Sámediggi

Diehtujuohkin sámegiela oahpahusa birra leat gávdnamis mángga sierra sajis dás: udir.no. Jagi 2013 álgoosis galget dieđut sámegiela oahpahu-sa birra čohkkejuvvot dán neahttasiidui. Nu šaddá álkit skuvlii ja skuvllaeaggádiidda gávdnat soahppevaš dieđuid sámegiela oahpahu-sa birra.

Sámedikkis leat dieđut iežas neahttasiiddus sámi mánáid vuoigatvuodaid birra oažžut oahpahusa sámegielas ja sámegillii. Sámediggi juohká maid dađistaga daid vuoigatvuodaid birra dieđuid ja das mo vanhema ja earát geat ohealit dakkár dieđuid galget dahkat vai ollašuttjuovvot vuoigatvuodát. Iežas barggus gielddaplánaiguin Sámediggi čujuha gielddaide ahte sis lea geatnegasvuodta dieđihit sámemánáid vuoigatvuodaid birra mánáidgárddiin ja skuvllain. Sámediggi ávžžuha gielddaid váldit mielde dieđuid sámemánáid vuoigatvuodaid birra sin dábálaš diehtujuohkinbarggus gielddalaš mánáidgárde- ja skuvllafálaldagaid birra.

Doaibmabidju 18 **Rávesolbmuid viđa-jahkásaš** **oahpahusprográmma sámegielas**

Ovddasvástideaddji: Sámediggi

Sámegiela viđajahkásaš alit oahpahusa kvalifiseren- ja rekruttenprográmma lea dál mañimuš jagi. Sámediggi lea iežas jagi 2013 bušeah-tas värren 800 000 ruvnnu prográmmii. Sámegiela alit oahpahusa kvalifiseren- ja rekrutten-prográmma lea ovttasráđiid sámi giella- ja kulturguovddážiiguin lihkestuvvan hui bures njuovžilis sámegiela oahpahusfálaldagaiguin. Jagi 2012 raporta čájehii ahte eanet go čuohte

olbmo leat álgán sámegiela oahpahussii, ja olus sis leat joatkán omd. davvisámegiela oahpu váldima lohkanbadjeoahpuin.

Doaibmabidju 19 **Sámi rávesolbmuid vástesáš** **giellaoahpahusprošeakta**

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

Loabága suohkan lea ovttas Nordlándda universitehtain geahčadan Ulpan-nammasaš oahpahanvuogi ja árvvoštallan dan ávkki sámegiela oahpahussii. Oahpahanvuogi leat árvvoštallan bohtosiid vuodul, fágalaš gáibádu-said vuodul mat leat sámegiela oahpaheaddjiide guđet háliidit geavahit oahpahanvuogi, ja vejolašvuoda vuodul heivehit dan sámi dilálašvuodaide. Dát oahpahanvuohki sáhtta leat hui ávkkálaš erenoamážit julevsámegiela ja oarjelsámegiela giellageavaheaddjiid lassáneapmái. Nordlándda universitehta lea fágalaččat árvvoštallan dan vuogi ja gávnnahan ahte dat sáhtta leat viehka beaktiil sámegiela oahpahusa ovddideapmái. Loabága suohkan váldá atnui dán vuogi mánáidgárddiin, ja Nordlándda fylkkamánni áigu fállat oarjelsámi ja julevsámi oahpaheaddjiide kurssa oahpahanvuogi geavaheamis vai sámegiela oahpahusa bohtosat buorránit vel eambo.

Doaibmabidju 20 **Oarjelsámegiela oahpahus rávesolbmuid** **várás**

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

Dát doaibmabidju lea leamaš doaibmabiju 19 oassi, dalle álggus go aivve rávesolbmuid sámegiela oahpahus deattastuvvui. Áiggi mielde leat oaidnán bohtosiin maid Walesis ja Skottlánddas ahte Ulpan-vuohki sáhtta leat seamma beaktiil nuoratge ulbmiljoavkkuide. Sidjiide geaidda dál fállujuvvo máhttovuori-deapmi, šaddá dalle vejolaš geavahit máhtuset sámegiela kurssain mat leat sihke rávesolbmuid ja nuoraid várás.

Doaimbaidju 21 **Rávesolbmuid alfabehttenprošeakta** **Romssa fylkkas**

Ovddasvástideaddji: Romssa fylkkasuohkan

Prošeakta oaččui ruđaid Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanttas jagi 2009 ja 2010. Dannego prošeakta ii ožžon ruhtadeami eará gálduin, de dat ii leat čadahuvvon. Juolluduvvon ruđat leat gessojuvvon ruovttoluotta.

Doaimbaidju 22 **Sámi oahpaheaddjioahpahuš**

Ovddasvástideaddji: Máhttodepartemeanta

Sámi allaskuvla fállá sámi vuodđoskuvla-oahpaheaddjioahpu 1–7 dásiide ja 5–10 dásiide sierra riikkalaš rápmaplána vuodul.

Máhttodepartemeanta lea mearridan rápmaplána ja addá bajimuš riikkalaš mearrádusaid oahpuid guhkkodagaid ja válдоosiid hárrái. Odne duššefal Sámi allaskuvla fállá dakkár oahpahuš. Sámi mánáidgárdeoahpaheaddjiohppui lea maid ráhkaduvvon sierra rápmaplána. Dat lea gieđahallojuvvoamin ja galgá mearriduvvot nu farga go vejolaš.

Nordlándda universitehta fállá joppa julevsámegiela bachelor-gráda oahpuge. Julevsámegiela oahppu lea jurddašuvvon ee. oahpaheaddjioahppiide.

Davvi-Trøndelága fállá oarjelsámegiela oahpu 1., 2. ja 3. dásiin. Oahput leat ee. sin várás geat háliidit oahpahanmáhtu oarjelsámegielas.

Máhttodepartemeanta ásahii geassemánus 2010 sierra oahpaheaddjioahpahušregiuvnna sámi oahpaheaddjioahpahuš várás. Regiuvdnii gullet Sámi allaskuvla, Finnmárkku allaskuvla, Romssa universitehta, Nordlándda universitehta ja Davvi-Trøndelága allaskuvla. Regiuvdna bargá sierranas áššiiguin mat gusket sámi oahpaheaddjioahpahušii.

Doaimbaidju 23 **Doaimbaidju mii galgá háhkat oahppiid** **sámi oahpaheaddjioahpahušii ja** **oahpaheaddjioahpahušii mas lea** **sámegiella fágan**

Ovddasvástideaddji: Máhttodepartemeanta

Máhttodepartemeanta lea jagi 2011 rájis ráhkadan jahkásaš doaimbaplánaid das mo háhkat oahppiid sámi oahpaheaddjiohppui. Doaimbaplánat leat mearriduvvon riikkalaš oahppiidhákanstrategiijas mii lea sámi alit oahpahuš várás. Strategiija doaimmá áigodaga 2011–2014. Sámi oahpaheaddjioahpahušregiuvdna, man geažis Davvi-Trøndelága allaskuvla lea, jođiha rekruttenstrategiija čadaheami. Dieđihuvvo ahte strategiijas lea buorre váikkuhus. Máhttodepartemeanta čuovvu barggu dárkilit.

Doaimbaidju 24 **Kártet sámegiela oahpaheaddjiid** **dárbbu**

Ovddasvástideaddji: Máhttodepartemeanta

Doaimmamušreivves jagi 2009 Oahpahušdirektoráhta oaččui bargun kártet rekruttenvuodu ja man stuoris dárbbu lea oažžut sámegiela oahpaheaddjiid, ee. maid guhtege dán golmma sámegielas dárbbuša. Oahpahušdirektoráhta lea dieđihan ahte dakkár kártenbargu ádjána menddo guhká ja lea menddo divrras. Raporttas man namma lea *Kunnskapsløftet 2006. Samisk — Mot en likeverdige skole?* lea oahpaheaddjimáhtu kárten leamaš stuorra bargu. Jahkedieđáhusastis 2012 direktoráhta dadjá ahte nu ollu mearkkat čájehit ahte váilot oahpaheaddjit geain lea sámegiela máhttu, ja danne direktoráhta oavvvilda ahte ii leat šat dárbbu eambo kártet. Máhttodepartemeanta doarju direktoráhta árvvoštallama.

Doaimbaidju 25 **Oahppoloatnaosiid sihkkun**

Ovddasvástideaddji: Máhttodepartemeanta

Jagi 2010 álggahuvvui ortnet mas daid studeantaid oahppoloatna sihkkjuvvo gitta 50 000 ruvnnu sturrodahkii, geat čadahit 60 oahppočuoggá dahje eanet sámegielas, čuovvo-

vaš oahpuid oassin:

- Sámi dábálašoahoaheddjioahppu (Sámi allaskuvla)
- Sámi ovdaskuvlaoahpaheaddjioahppu (Sámi allaskuvla)
- 60 oahppočuoggá sámegiela (buot sámegiela) go dat lea oassi dábálašoahoaheddjioahpus

Ortnet guoská daidda ge lonejeaddjiide geat váldet čuovvovaš oahpuid:

- 60 oahppočuoggá sámegiela (buot sámegiela) jus don ovdal leat čađahan geavtlaš pedagogalaš oahpu (PPU)
- Geavtlaš pedagolaš oahpu jus lonejeaddji ovdal lea čađahan 60 oahppočuoggá sámegiela (buot sámegiela)
- 60 oahppočuoggá sámegiela (buot sámegiela) jus lonejeaddji ovdal lea čađahan ovdaskuvlaoahpaheaddjioahpu
- Ovdaskuvlaoahpaheaddjioahpu jus lonejeaddji ovdal lea čađahan 60 oahppočuoggá sámegiela (buot sámegiela)

Láhkaásahus oahppoloanaid ruovttoluottamáksima birra lea biddjojuvvon Loatnakássa neahttasiidduide:
www.lanekassen.no.

Doaibmabidju 26 **Oarjelsámi mánáidgárdedoaimbijut** *Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni*

Doaimbajut ulbmil lea julev- ja oarjelsámi guovlluin nannet mánáidgárdebargiid gielalaš ja kultuvrralaš máhtu. Doaimbajut lea doaimman jagi 2009 rájis, ja das leat leamaš golbma jahkásaš deaivvadeami sihke julevsámi ja oarjelsámi guovllus. Sihke Sámediggi, Nordlándda fylkkamánni, Nordlándda universitehta, Davvi-Trøndelága allaskuvla ja sámi fágaolbmot leat veahkkálagaid searvan prošektii. Sihke oarjelsámi guovllus ja julevsámi guovllus leat bures dorjon prošavtta.

Doaimbajut 27 **Julevsámi mánáidgárdedoaimbijut**

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

Geahča raporttema doaimbajut 26 vuolde dás bajábealde.

Doaimbajut 28 **Sámegiela doaimbijut mánáidgárddis**

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

Nordlánddas lea dušše okta julevsámi mánáidgárdi, ja vel mánáidgárdi mas lea julevsámi ossodat. Dasto váilot vel fylkkas ollu dakkár mánáidgárdebargit guđet hálldašit julevsámegiela. Árrana ja Jentoftsletta mánáidgárddit leat bargat ovttas julevsámegiela oahpponeavvuid ráhkademiin ja jorgalan lávlagiid julevsámegilli. Mánáidgárddit ja muhtun bargit leat galledan guhtet guimmiidea- set ja doaladan oktavuodaid. Sii leat ovttrasáidit jorgalan, buvttadan ja geavahan ávdnasiid mat lea leamaš stuorra ávkin daidda bargiide geat eai hálldaš julevsámegiela. Bargit leat maid searvan ovttasbargui čoagganemiin mat leat lágiduvvon doaimbajut 26 ja doaimbajut 27 oktavuodas, mat leat čilgejuvvon dás bajábealde.

Doaimbajut 29 **Oarjelsámi giellaleaira**

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

Nordlándda fylkkamánni lea ovttrasáidit Sámeskuvlastivrrain Ruotas lágidan guokte oarjelsámi giellaleaira jahkásaččat, oktiibuot gávccii giellaleaira. Giellaleairaide leat olus searvan, ja vásáhus lea leamaš ahte giellaleairrat bures váikkuhit dasa ahte oahppiin ovdána sámegiella geavahan- ja gulahallangiellan. Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta ja Interreg leat ruhtadan prošavtta. Interrega ruhtadeapmi loahpahuuvui jagi 2011. Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta lea dovddahan ahte háliida joatkit giellaleairraid lágideami. Nordlándda fylkkamánnis lea oktavuodas Ruota oahpahuseiseválddiiguin giellaleairraid bisuheami birra.

Doaibmabidju 30

Julevsámi giellaleaira

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

Julevsámegiela giellaleaira lágiduvvui Johkamohkkái jagi 2012. Giellaleaira lei Ájluovtta skuvlla ja Jiellevári ja Johkamohki sámeskuvllaid oktasaš lágideapmi. Norgga bealde bohte giellaleirii sullii logi oahppi. Norgga bealde galgá lágiduvvot julevsámegiela giellaleaira jagi 2013. Doaibmabidju galgá viiddiduvvot vai dat guoská eanet julevsámegiela oahppiide Norgga bealde. Doaibmabidju lea dehálaš go dat nanne julevsámi giellaovttasbargu riikkarájá rastá. Earáge ovttasbarganvuogit árvvoštallojuvvojit Norgga ja Ruota julevsámiid gaska.

Doaibmabidju 31

Karriearabagadallan sámi oahppiide ja kandidáhtaide

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

Nordlándda universitehta lea bidjan ollu searaid háhkat studeanttaid julevsámegiela bachelor-ohppui. Vejolaš studeanttaid várás dollojuvvui movttiidahttindoaibmabidju guovvamánus ja geassemánus 2012. Dasto čađahuvvui vel aviisakampánja seamma ulbmiliin. Dakkár doaibmabijutge leat biddjojuvvon johtui mat galget háhkat studeanttaid Ruota bealdege dán ohppui. Buohkanassii 21 oahppi leat álgán bachelor-ohppui, ja sis leat mánggas Ruotas eret. Doaibmabidju lea nannen julevsámegiela árvvu, ja mediat leat rámidan dan julevsámegiela doaibmabiju.

Bargu jotkojuvvo mii galgá háhkat eanet julevsámi oahppiid alit ohppui. Nordlándda universitehta lea maid virgádan julevsámi kandidáhta gii njuoga geahččala háhkat oahppiid julevsámegiela oahpuide.

Doaibmabidju 32

Kursa gáiddosoahpahaspedagogihkas

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

Ollu oarjelsámegiela oahpaheaddjiin ii leat mihkkege formála oahpaheaddjioahpuid, ja

unnán oahpaheaddjiin lea formála máhttu gáiddosoahpahusa didaktihkas. Danne lea Nordlándda fylkkamánni oaidnán dárbbu fállat gáiddosoahpahusa didaktihka kurssaid vuoddoskuvlla ja joatkkaskuvlla sámegeiela oahpaheaddjiide. Norsk nettskole lea čađahan kurssaid. Guokte čoagganeami leat leamaš ja seminára maidda serve sullii 20 oarjelsámegiela oahpaheaddji. Oahpaheaddjit leat dieđihan ruovttoluotta ahte doaibmabidju lea nannen oahpaheaddjiid vejolašvuoda addit buori oahpahusa gáiddosoahpahusa bokte.

Doaibmabidju 33

Ovddidanprošeakta Davvi-Trøndelága fylkkasuohkanis

Ovddasvástideaddji: Davvi-Trøndelága fylkkasuohkan

Davvi-Trøndelága fylkkasuohkan lea ráhkadan guvllolaš doaibmaplána oarjelsámi giela ja kultuvrra várás áigodahkii 2013 – 2017. Plána váldoulbmil lea earret eará fuolahit ja nannet Davvi-Trøndelága fylkkasuohkana guvllolaš ovddasvástádusa ovdánahtidettiinis málliid dasa mo oktiiheivehallat sámegeiela oahpahusa 13-jagi skuvlavázzimis ja alit oahpahasas. Plánas leat oassi 1 mas leat doaibmabijut iežas doaimmas ja oassi 2 mas leat regiuvnnalaš oktiiheivehallan-doaibmabijut sámegeiela oahpahasas oppa 13-jagi skuvlavázzimii.

Doaibmabidju 34

Rávven joatkkaskuvllain oarjelsámi guovlluin

Ovddasvástideaddjit: Sámediggi ja guovdilis fylkkasuohkanat

Davvi-Trøndelága fylkkasuohkan lea iežas oarjelsámi giela ja kultuvrra guvllolaš doaibmaplána áigodahkii 2013 – 2017 cealkán ahte dat guvllolaš doaibmin áigu doaimmaid álggahit ja ovttas bargat eará ovddasvástideaddji doaibmiiguin. Doaibmaplána okta doaibmabidju lea álggahit guvllolaš rávvenbálvalusa oarjelsámi oahpahusa várás. Rávvenbálvalusas galget ee. leat barggut oahpahasproseassa sirdinmuttuiguin ja bissánemiiguin, barggut ovddidit ja struktuvret

ovttasbarggu oarjelsámi giellaguovddážiiguin, ja barggut háhkat oahppiid alit ohppui.

Álggahuvvon lea Davvi- ja Lulli-Trøndelága fylkkasuohkaniid gaskasaš ovttasbargu man ulbmil lea oaččohit áigái guvllolaš rávvenbálvalusa oarjelsámi oahpahusa várás.

Doaibmabidju 35 **Sámegiela ealáskahttin márkosámi guovlluin Lulli-Romssas ja Davvi-Nordlánddas**

Ovddasvástideaddjit: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta ja Nordlándda fylkkamánni

Várodáiiki – sámi guovddáš lea ožžon ovdasvástádussanis álggahit pilohtaproševtta mii galgá ealáskahttit sámegiela márkosámi guovlluin. Várodáiikkis lea dál áigumuššan ja bargun geahččalit oažžut áigái ovttasbarggu giellanávcaiguin Ruota bealde. Sii háliidit čatnat oktavuođaid sámegielaiguin geaid lea vejolaš geavahit giellanákcán giellalávvguin, leairaskuvllain, sámi mánáidgárddiid doaibmabijuin ja eará gielalaččat dehálaš lágidemiin. Suokkarallan lea jo čadahuvvon Ruota bealde, ja leat maiddá lágiduvvon čoagganeamit huksen dihtii fierpmádaga riikkarájá rastá.

Doaibmabidju 36 **Nuortalaš giela ja kultuvrra ealáskahttin** *Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta*

Skoltesamisk kultur over grenser lea golmma riikka ovttasbarganprošeakta, namalassii Suoma, Norgga ja Ruošša. Prošeaktaáigodat álggii cuoŋománu 1. b. 2010, ja prošeaktaraporta biddjojuvvui ovdan juovlamánu 20. b. 2012. Proševtta váldoovttasbargi lei Sámi oahpahusguovddáš Anáris Suomas. Norgga ovttasbargi lei Nuortasámi musea Njeavdámis, mas lei ovdasvástádus proševtta Ruošša oasis. INTER-REG IV A Davvisámi prográmma, mii lea oassi Eurohpá guovloovddidanfoanddas, ruhtadii oppa proševtta. Dasto leat Barents-čálligoddi ja Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta

addán ruhtadoarjaga Nuortasámi musea prošeaktakontuvrii.

Proševtta váldoulbmil lei leat mielde nannemin ja ovddideamen nuortalaš kultuvrra, giela ja identitehta Suomas, Norggas ja Ruoššas rádjaraštideaddji perspektiivvain. Proševtta dehálaš ulbmil lei nannet ovttasbarggu sierranas doaibmiiguin mángga dásis dáin riikkain, ja vel hukset rádjaraštideaddji fierpmádaga ja vejolašvuođaid sirdit kultuvrralaš árbevieruid buolvvaid gaskka.

Norggas ja Ruoššas serve badjel 350 olbmo proševtta doaimmaide mat ledje nuortalaš servodaga várás. Rabas lágidemiin juhke dieđuid nuortalaččaid ja sin kulturárbbi birra, ja proševtta birra juogaduvvojedje dieđut guvllolaččat, riikkalaččat ja riikkaidgaskasaččat.

Nuortalaš giela nannen ja ealáskahttin ledje proševtta guovdilis áššit. Ulbmil lei álggahit nuortalaš giela álgooahpahusa ja buoridit olbmuid dieđuid ja beroštumi gielas Norggas ja Ruoššas. Vuosttamuš nuortalaš giellakurssas mii goassege lea lágiduvvon Norgga bealde, ledje čieža oasseváldi.

Nuortalaš giela oahpponeavvuid lea dál vejolaš fidnet dárogillii ja ruoššagillii ja vel digitála hámis. Digitála oahpponeavvut ja jietnaneavvut leat buohkaid várás ráhkaduvvon, nu ahte daid lea vejolaš geavahit buot golmma riikkas. Nuortasámi musea pláne joatkit giellaovttasbarggu giellakurssaiguin Norggas ja Ruoššas jagi 2013 ovttasrádiid Sámi máhttguovddážiin Lujávrris.

Doaibmabidju 37 **Bihtánsámi giela ja kultuvrra ealáskahttin** *Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta*

Árran – julesámi guovddáš čadahii gidđat jagi 2010 ovdaproševtta bihtánsámi guovllu báikenamaid birra. Váldoprošeakta álggahuvvui oddajagemánus 2011.

Proševtta ulbmil lea:

Geavahit báikenamaid lahkananvuohkin:

- Oidnosii buktin dihtii sámi kultuvrra, giela ja historjjá, ja gilvin dihtii dieđuid daid birra
- Váikkuhan dihtii olbmuid beroštit sámi kultuvrras, gielas ja historjjás
- Láhčín dihtii dilálašvuodaid nu ahte sámi gullevašvuolta ja identitehta nanusmuvvat

Olahit čuovvovaš ulbmiljoavkkuid sierranas diehtjuohkindoaimbajjuiguin:

- Sámi birrasiid sihke bihtánsámi guovllus ja dan olggobealde
- Áššáigullevaš suohkaniid ássiid geain váilot dieđut iežaset lagaš birrasa sápmelašvuoda birra

- Dutkiid, museabargiid ja báikkálaš historihkáriid geat beroštit bihtánsámi guovllu giella- ja kulturhistorjjás

Báikenammaprošeavtta vuosttas váldooassi, báikenamaid duođašteapmi, lea loahpahuvvon ja raporta lea čállojuvvon. Prošeavtta nubbi oassi, báikenamaid gaskkusteapmi, galgá gárvvistuvvot jagi 2013 mielde.

Ođasmahttin-, hálddahu- ja girkodepartemeanta ja Sámediggi leat ruhtadan prošeavtta vuosttas oasi. Nordlándda fylkkasuohkan ja Sámediggi leat addán doarjaga prošeavtta gaskkustanoassái.

Geavahit – lasihit almmolaš fálddagaid sámegillii geavaheaddjiide servodaga buot arenain

Doaimbaidju 38

Sámelága giellanjuolggadusaid geahčadeapmi

Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálddahu- ja girkodepartemeanta

Ođasmahttin-, hálddahu- ja girkodepartemeanta lea geahčadan sámelága giellanjuolggadusaid riikkalaš ja riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid vuodul mat leat sámegielaid ektui. Ođasmahttin-, hálddahu- ja girkodepartemeanta lea sádden Sámediggái geahčadeami raportta mii galgá leat boahhtevaš ráddádallamiid vuoddu giellanjuolggadusaid čuolbmačohtiid birra.

Doaimbaidju 39

Dulkonoahpaheapmi ja dulkaid dohkkeheapmi

Ovddasvástideaddjit: Ođasmahttin-, hálddahu- ja girkodepartemeanta ja Máhtodepartemeanta

Sámi allaskuvla lea ovttasráđiid Nordlándda universitehtain, Davvi-Trøndelága allaskuvllain ja Oslo allaskuvllain čađahan otná dulkon-

oahpahusfálddaga ja árvalan mo sámegielaid dulkonoahpahus galgá nannejuvvot.

Oslo allaskuvla fállá dulkonoahpahusa. Skuvla fállá internehtalaš dulkonoahpahusa mángga gillii – ”dulkon almmolaš suorggis”. Sámegiella vuoruhuvvo jahkásaččat, muhto oahpahusa čađaheapmi lea gitta oahppiid logus.

Ráddehus lea Stuorradiggedieđáhusas 6 (2012-1013) *En helhetlig integreringspolitikk. Mangfold og fellesskap* dieđihan ahte áigu geahčadit mo dulkondoaimma berre organiserejuvvo. Mánáid-, dáseárvo- ja searvadahttindepartemeanta lea vuodđudan almmolaš lávdegotti man bargu lea geahčadit otná bálvalusaid ja árvalit čovdosiid mat buoriduvvot dulkonbálvalusa. Lávdegottis lea ovddastuvvon sámegiela máhttu.

Doaimbaidju 40

Joatkkaoahpahusa árvoštallan

Ovddasvástideaddji: Mánáid-, dáseárvo- ja searvadahttindepartemeanta

”Barnevern i et minoritetsperspektiv” nammasaš joatkkaoahppu lea árvoštallojuvvon ja fállujuv-

vui jagi 2012 čavčča rájis Finnmárkku, Lillehammera, Oslo ja Telemárkku allaskuvllain.

Doaibmabidju 41 **Bearráigeahččanortnega** **láhkaásahusvuodđu**

Ovddasvástideaddji: Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta

Mánáidsuodjalus galgá vuhtiiváldit sámi mánáid gielalaš ja kultuvrralaš gullelašvuoda go sis váldojuvvo fuolla ja go biddjojuvvojit sadjásaš bearrášii dahje eará fuolaheaddji háldui. Láhkaásahussii mii gieđahallá mánáid bearráigeahču mánáidsuodjalusásahusain mat galget sis fuola atnit ja sin dikšot, ja láhkaásahussii sadjásaš ruovttuid birra, leat mearriduvvon nuppástusat. Ulbmil dainna lea čielggasmahttit ahte dárbu lea čadahit bearráigeahču das ahte sámi mánáid vuoigatvuodát sealluhit giela ja kultuvrra čuovvoluvvojit sadjásaš ruovttuin ja mánáidsuodjalusásahusain. Nuppástusat fámuidahttojuvvojedje miessemánu 1. b. 2012.

Doaibmabidju 42 **Dulkonbálvalusat** **dearvvašvuodafitnodagain**

Ovddasvástideaddji: Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta

Guvllolaš dearvvašvuodafitnodagaid gohčusdokumeanttas gáibiduvvo ahte galget ásahtit dulkonbálvalusaid divššohasaide geat dan dárbašit. Dasto gáibiduvvo ahte galget álgga-huvvot doaibmabijut mat nannejit bargiid giella- ja kulturmáhtu sámi álbmoga ektui.

Dearvvašvuodta davvin RHF oáččui jagi 2010 doaibman ruhtadit ja čadahit 2-jahkásaš dulkonprošeavtta buoridan dihtii dulkonbálvalusaid sámi álbmoga várás. Raporta lea jahkásaš dieđáhusa oassin lágiduvvon Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartementii.

Prošeavtta loahpahankonferánssa lei Sámedikkis cuoŋománu 23. b. 2013. Gárvves raporta biddjojuvvui ovdan konferánsas. Čuovvovaš doaivagat boahhteáigái čilgejuvvojedje:

Boahhteáiggi plána ja doaivva lea bidjat johtui njealjeoasat dulkonbálvalusa video bokte:

1. Vejolaš galgá leat fidnet dulkka Finnmárkku dearvvašvuoda várás beaivet.
2. Fálaldat galgá leat dan doibmii miehtá jándora.
3. Vuodđudit oppa riikii dulkonfálaldaga davvisámegillii man ovddas máksojuvvo, maiddái oarjelsámegillii ja julevsámegilliige. Vuos galget leat fáktadulkkat dii 7 rájis ide-dis gitta 10 rádjai eahkedii, ja dasto dulkkat geaid lea vejolaš gávdnat muđuid jándoris.
4. Bálvalus galgá oppa riikka várás leat miehtá jándora, buot golmma sámegillii.

Doaibmabidju 43 **Bearráigeahčču**

Ovddasvástideaddji: Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta

Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta áigu ovttrasáđiid Stáhta dearvvašvuodabearráigeahču in árvvoštallat mo bearráigeahčču fuolaha sámi álbmoga vuoigatvuoda oážžut dearvvašvuodaveahki, ja vel dange mo ollašuttet sámiid vuoigatvuoda oážžut dárbašlaš dearvvašvuodaveahki. Departemeanta lea váldán ovdan guokte čuolbmačoahki: Gozihit bálvalusfálaldagaid mat leat hovkkiidan olbmuid várás ja gozihit dálkasiid addima boares olmuide. Bearráigeahčču šaddá leat oassi boarrásiid vástesaš páhka čuovvoleamis. Dát ášši lea divaštallojuvvon Sámedikkiin.

Stáhta dearvvašvuodabearráigeahčču lea ráhkadahttimin láiddagihppaga maid fylkkamánit sáhttet geavahit bearráigeahčus. Dan galgá leat vejolaš geavahit vuoddo-dearvvašvuoda bálvalusa várás ja spesialistadearvvašvuoda bálvalusa várás. Láiddagihpa galgá leat gárvvis ovdal geasi 2013.

Doaibmabidju 44 **Ovttadássásaš bálvalusat julevsámi ja oarjelsámi guovlluin**

Ovddasvástideaddji: Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta

Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta áigu ovttasráđiid Sámedikkiin čielggadit dárkilit mo julevsámi ja oarjelsámi guovlluin sáhttet fuolahit ovttaadássaš dearvvašvuodabálvalusa. Ášši lea Sámedikkiin divaštallojuvvon. Departemeanta ja Sámediggi áigot čuovvolit ášši.

Doaimbidju 45 **Dajaldatgirji dearvvašvuoda- ja fuollabálvalusa várás**

Ovddasvástideaddjt: Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta/Dearvvašvuodadirektoráhta

Prošeaktaruđaiguin maid Sámediggi juolludii, lea ráhkaduvvon dajaldatgirji Porsáŋgu buohcciidsiidda várás. Dajaldatgirji lea oaivvilduvvon leat veahkkin ásašusain ja gieldda dearvvašvuodabálvalusas go divššarat ja sámi divššohasat/lagamusat galget gulahallat. Dajaldatgirji lea biddjojuvvon nehttii: helse-dir.no.

Dajaldatgirji lea oddasis prentejuvvon. Eará gielddat leat ráhkadan seammalágan veahkke-neavvu, ee. julevsámegillii.

Doaimbidju 46 **NAVa diehtjuohkin sámegillii**

Ovddasvástideaddji: Bargo- ja čálgodirektoráhta

Bargo- ja čálgodirektoráhta jorgalahtta dieđuid davvisámegillii. Direktoráhta lea bidjan sierra sámegielalaš fállučuoggá nehttii nav.no ovdasiidui. Sámegielalaš váldosiiddus leat sámegielalaš dieđut liŋkejuvvon dasa.

Direktoráhta dieđiha ahte lea álggahan barggu mas diehtjuohkinpláhkáhiid čoahkki galgá ođasmahttojuvvot NAV-kontuvrraid geavaheami várás. Sámegielalaš ávdnasat main lea vuodus sámi kultuvra leat váldojuvvon mielde dán ođđa čoahkkái.

NAV lea jorgalahttan arvat diehtogihppagiid, skoviid ja dakkáraččaid davvisámegillii.

NAV lea maidái ásahan rávvenbálvalusa davvisámegillii oktavuodatelefonuovddáža geavaheami várás.

Doaimbidju 47 **Geavaheaddjiid jearahallamat**

Ovddasvástideaddji: Bargo- ja čálgodirektoráhta

Gidđat 2012 čadahuvvui sámegiela geavaheaddjiid iskkadallan Finnmárkkus. Iskkadallan lei báikkálaš geavaheaddjiiskkadeami oassi mii čadahuvvui fylkka buot NAV-kontuvrrain.

Iskkadallamis maid Bargo- ja čálgodirektoráhta lei ráhkadan, lei sámegiela oassi. Geavaheaddjiin jerrojuvvui sáhttetgo buktit oaiiviliid muhtun čuoččehusaide mat giedahalle bargo- ja čálgohálldašeami sámegielalaš fálddagaid. Jearaldagat ledje daid gielddaid geavaheaddjiid várás mat leat sámegiela hálldašanguovllus. Dan 315 olbmus guđet vástidedje 26 proseantta muiteledje ahte sii háliidit geavahit sámegiela go sis lea dahkamuš bargo- ja čálgohálldahusain. Vástideaddjiin 34 proseantta muiteledje ahte sii sáhttet váldit oktavuoda ja oazžut vástádusa sámegillii go sii ringejit NAVii. Vástideaddjiin 55 proseantta muiteledje ahte sii sáhttet soahpat čoahkkima sámegielalaš rávvejeaddjiin/áššemeannudeaddjiin. Vástideaddjiin 48 proseantta muiteledje ahte sii sáhttet váldit oktavuoda ja oazžut vástádusa sámegillii go sii leat NAV-vuostáiváldinbáikkis.

Doaimbidju 48 **Doarjja biibbaljorgaleapmái**

Ovddasvástideaddjit: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta/Norgga biibbalsearvi

Guhkes áiggi jo leat doarjagat juolluduvvon Norgga biibbalsearvái vai jorgalahtta ja ođasmahtta biibbalteavsttaid davvisámegillii, oarjelsámegillii ja julevsámegillii. Eanaš bargu lea dál jorgalahttit Boares testameantta oddasis davvisámegillii. Prošeakta čadahuvvo ovttasráđiid Suoma ja Ruota biibbalserviiguin. Áigumuš lea ahte dáid biibbaljorgalusaid galgá leat vejolaš geavahit riikkarájaid rastá. Dasto lea vel jođus unnibuš oarjelsámi prošeakta, mas

jorgalit válljejuvvon biibbalteavsttaid oarjelsámegillii. Departemeanta lea jagi 2012 rájis sirdán doarjagiid hálldašemi Girkoráddái.

Doaibmabidju 49

Sámi searvegotti geahččaleapmi oarjelsámi giellaguovllus (2009–2012)

Ovddasvástideaddjit: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta/Nidarosa bismagoddi

Geahččaleapmi oarjelsámi guovllu sámi searvegottiin lea viggamuš ovddidit oarjelsámi girkoallima ja ealáskahttit oarjelsámi giela girkus. Searvegottis ledje jagi 2011 loahpas 322 registrarastojuvvon lahtu. Nidaros bismagoderáddi ovttasráđiid Sámi searvegoderáđiin (Saemien ålmegegraerie/Samisk menighetsråd) mii lea oarjelsámi guovllus, árvvoštalle geahččaleami giđdat 2012. Árvvoštallamis árvalit ahte ortnet galggašii dahkkojuvvot bissovaš ortnegin. Geahččaleapmi lea vuos guhkiduvvon jagi 2014 ođđajagemánu 1. beaivvi rádjai.

Doaibmabidju 50

Teavsttaid jorgaleapmi/heiveheapmi ipmilbálvalussii

Ovddasvástideaddjit: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta

Sámegiela teavsttaid jorgaleapmi ja heiveheapmi ipmilbálvalussii lea biddjojuvvon Girkoráđi/Sámi girkoráđi háldui. Davvisámegiela liturgii-jagirji almmuhuvvui miessemánu 2011. Julevsámegiela liturgiiat leat biddjojuvvon nehtti olbmuid geavaheami várás. Oarjelsámegillii leat geahččalusliturgiiat (allameassu, gástta, náitima ja hávdádusa várás). Ulbmil lea ahte dat galget dohkkehuvvot jagi 2014 ja almmuhuvvot 2014/2015. Liturgiiabargu heivehuvvo daidda liturgiijaide mat leat mearriduvvon Norgga girku ipmilbálvalusa ođasmahtimii.

Davvisámegiela, oarjelsámegiela ja julevsámegiela sálmmat šaddet oassin Norgga girku ođđa, dárogielat sálmagirjái, go dat ođđasis almmuhuvvo.

Doaibmabidju 51

Vearroetáhta – viiddiduvvon fáladat sámegillii

Ovddasvástideaddji: Vearroetáhta

Eanemusat geavahuvvon skovit ja blankeahat leat jorgaluvvon davvisámegillii ja sáddejuvvojit daidda vearromáksiide guđet daid dáhttot. Skovvi ja dieđut biddjojuvvojit dál olbmuid olámuddui vearroetáhta neahttasiidduide. Jagi 2010 geassemánu váldojuvvui atnui ođđa álkit ohcanvuohki vearroetáhta neahttasiidduide, vai olbmot álkibut gávdnet sámegiela dokumeanttaid. Vearroetáhta áigu bargguinis ain heivehit skoviid ja diehtujuohkima sámegillii, ja bidjat daid etáhta iežas neahttasiidui, nu ahte daid lea álki gávdnat. Etáhta álggahii jagi 2010 barggu mas árvvoštallet galgágo eambo neahttasiidduid sisdoalus jorgaluvvot eanet gielaide. Dan oktavuodas árvvoštallo maiddá galgágo eambo jorgaluvvot sámegillii.

Vearromáksit sáhttet válljet sámegiela go váldet oktavuoda Skatteopplysningen nammasaš doaimmahusain, ja dalle sii lágiduvvojit sámegielaš áššemeannudeaddjai.

Etáhta lea ásahan bargovugiid dasa mo dokumenttat galget jorgaluvvot sámegillii ja ođasmahttojuvvot. Sihke skovit mat dábálaččat geavahuvvojit ollu (omd. nammaválljen, färren, vearrokoarta), ja skovit mat leat guovdilát sámi álbmogii (omd. skovit mat gullet vuoddoealáhusaide, boazodollui jna.), leat jorgaluvvon. Skovit ođasmahttojuvvojit juohke jagi.

Sámegiela skoviid ii leat vejolaš sáddet elektrovnnalaččat. Sivva manne ii, lea go sámegiela čállinmearkkaid ii leat vejolaš geavahit Oppgaveregisteret nammasaš registaris. Sii guđet ožžot sámegiela selvána bábirhámis, ožžot maiddá daid dokumenttaid sámegiela PDF-hámis Altinn nammasaš neahttasajis. Datge ulbmil lea, ahte guhkit vuollái galgá šaddat vejolaš sáddet sámegiela selvána elektrovnnalaččat.

Doaibmabidju 52

Sámegielaš giddagasbargiid háhkan

Ovddasvástideaddji: Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta

Čáhcesullo giddagasas lea okta sámegielaš bargi. Dat bargi lea dál mielde gáiddosoahpahusa sámegiela kurssas (čállingielas), maid Romssa universitehta čadaha. Romssa gávppoga giddagasas leat guokte sámegielaš bargi.

Go válde studeanttaid Kriminálafuola oahpahu- guovddáša etáhtaohppui čakčat 2012, de ledje sis 19 sámegielaš ohcci. Sis viđas gohččojuvvojedje jearahallamii, ja sis fas golmmas besse álgit aspirántan.

Doaibmabidju 53

Kriminálafuollaguovddáš mas lea máhttu sámegielaš ja sámi kultuvrras

Ovddasvástideaddji: Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta

Daid doaibmabijuid čuovvoleami oassin mat leat skovvejuvvon Sd.diedáhusas nr. 37 (2007–2008), man nama sáhttit jorgalit sámegillii ná: *Doaibmi ránggáštus – unnit rihkkumat – dorvvoleabbo servodat*, Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta vuodđudii bargojoavkku mii galggai kártet makkár dárbbut leat resurssaide ja erenoamáš doaibmabijuide lassin sámegiela geavaheami láchimii. Bargojoavku galggai maid árvvoštallat galgágo kriminálafuola organisašuvdnastruktuvrii áshuvvot sierra máhttuguovddáš mas erenoamážit lea máhttu sámegielaš ja sámi kultuvrras. Bargojoavku geigii iežas raportta juovlamánu 31. b. 2011, ja miessemánu 2012 dollojuvvui gulaskuddan- ja ovttasbargo-konferánsa.

Kriminálafuolas lea, nugo earáge stáhtalaš eiseválddiin, geatnegasvuolta ráđđádallat Sámedikkiin áššiin mat njuolga sáhttet váikkuhit sámi beroštumiide. Ráđđádallangeatnegasvuolta galgá čilgejuvvot departemeantta ja Sámedikki gaskasaš rápmasoahpamušas. Dakkár rápmasoahpamuš, mii galgá leat departemeantta hálddus, lea dál ráhkaduvvomin. Álgoárvalus lea

maid ráhkaduvvon doaibmaplániid giddagasas čohkkájeaddji sámiid čohkkándili birra, ja árvalusas leat čohkkándili áššis válddahallojuv- von arvat doaibmabijut. Plána doaibmabijuid leat dál čuovvoleamen.

Doaibmabidju 54

Sámegiella konflikhtaráđiin

Ovddasvástideaddji: Konflikhtaráđiid čállingoddi

Doaibmabijuid čuovvoleami bargu ii leat vel sierranas sivaid geažil čadahuvvon. Konflik- taráđiid čállingoddi áigu fas bargagoahtit áššiin nu farga go vejolaš.

Doaibmabidju 55

Eambo sámegiellamáhttu ja sámi kulturmáhttu politiijii

Ovddasvástideaddji: Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta

Gieskat leat mearriduvvon láiddanjuolggadusat das mo bargiid galget virgádit politiijii sámi guovlluin. Deháleamos dárkilastimat odđa láiddanjuolggadusain leat, ahte ovdalgo odđa virggit almmuhuvvojit rabas, de galget árvvoštallat leago daidda dárbu, ja ahte almmuhusteavstas lea vejolaš deattuhit sámegiela máhtu dehálažžan go virggi barggut dan gáibidit. Jos almmuhusteavstas boahtá ovdan ahte ohccis gáibiduvvo máhttu sámegielaš ja sámi kultuvrras, de dat galgá deattuhuvvot virgádeamis, juoga mii mearkkaša ahte ohccit geain dat máhttu váilu, eai heive dan virgái.

Politiijadirektoráhta álggahii jagi 2011 referánsa- joavkku politiija bargiid várás geain lea sámegiella- ja sámi kulturduogáš. Joavkkus leat jeavddalaččat čoahkkimat main divaštallet politiijaetáhta sámegielaš hástalusaid, ja vai sáhttet buktit árvalusaid Politiijadirektoráhtii mo čuovvolit ee. ráđđehusa doaibmaplána mii lea sámegielaš várás. Referánsajoavku giedahallá maid fáttáid main lea dárbu álggahit odđa doaibmabijuid, nugo omd. kurssaid doaibma- guovddážiid virgehasaid várás, giellaoahpahusa, ja searvama riikkaidgaskasaš čoahkkimiidda jna.

Doaibmabidju 56

Sámegiela nannen politiijas

Ovddasvástideaddji: Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta

Geahča doaibmabiju 55 dás ovdalis.

Doaibmabidju 57

Heivehit sámegielaide elektrovnnalaš prográmmaide

Ovddasvástideaddji: Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta

Politiijadirektoráhta lea álggahan barggus mas galget heivehit sámegiela politiija elektrovnnalaš áššemeannudeami veahkkeneavvuide. Vuos álggus ráhkaduvvo sámegiela láidestanteaksta politiija bissovaš skoviide, ja guhkibu vuollái ulbmil lea heivehit sámegiela "válljehahti giellan" ođđa IKT-vuogádagaide maid politiijaetáhta lea ráhkadahttimin.

Doaibmabidju 58

Dakkár olbmuid háhkan

Politiijaallaskuvlii guđiin lea sámi duogáš

Ovddasvástideaddji: Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta

Politiijaallaskuvla lea čadahan gulahallan- ja rekruttenstrategiija mas čalmmustahte dakkár oahppiid háhkama geain lea unnitlohkoduogáš, ee. oahppiid geain lea sámi duogáš.

Doaibmabidju 59

Eanet ráđđehusdokumeanttat sámegillii

Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta

Ollašuhttin dihtii ráđđehusa ulbmila lasihit regjeringen.no nammasaš neahttasadjái ođđasiid meari guđege sámegillii, de ásahuvvui dan ulbmila oassin sámegielaide jorgalanbargguid gaskkustanbálvalus Departemeanttaid bálvalusguovddáži jagi 2010. Dan geažil lea ođasáššiid lohku guđege sámegillii sturron eambo go nuppi dan veardde jagi 2011 rájis gitta jagi 2012 rádjai. Jagi 2012 ledje buohkanassii 399 jorgaleami sámegielaide, ja dain ledje sullii 290

davvisámegillii ja duon nuppi guovtti sámegillii fas, namalassii oarjelsámegillii ja julevsámegillii, ledje 109 jorgaleami - sullii bealli goappáge gillii.

Doaibmabidju 60

Hálddahuštearpmat

Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta

Romssa universitehta Giellatekno lea ožžon doarjaga Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanttas vai ráhkada hálddahuštearpmaid sátnelisttuid davvisámegillii, julevsámegillii ja oarjelsámegillii. Julevsámegielaš ja oarjelsámegielaš leat unnit tearpmat ja teavsttat go davvisámegielaš maid sáhttet geavahit dán bargui. Danne daid sámegielaide sátnegirjjit eai šatta leat nu stuorrát go davvisámegielaš sátnegirjjit. Sátnelisttuid bargu ferte ádjánit ja stuorrut dan mielde man ollu sámegielaide teavsttat lassánit.

Doaibmabidju 61

Sámi láhkatearpmat nammasaš prošeakta

Ovddasvástideaddji: Deanu gielda

Deanu gielddas lea ovddasvástáduš prošeavttas "Samisk lovspråk". Ulbmil lea ráhkadit juridihkalaš terminologii ja davvisámegillii. Prošeakta vuoruhá tearpmaid maid Sis-Finnmárkku diggegoddii dárbbáša iežas beaivválaš bargui. Prošeakta lea ráhkadan sierra listtu mas leat juridihkalaš dajaldagat, ja bargá systemáhtalaččat ránggáštusproseassalágain. Sámedikki giellastivra lea dohkkehan veahá badjelaš 700 tearpma. Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta, Sámediggi ja Deanu gielda leat ruhtadan prošeavtta. Prošeakta loahpahušvui seminárain jagi 2013.

Doaibmabidju 62

Sámegillii jorgaluvvon lágaid dohkkehanortnet

Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta

Guđege departemeanttas lea ovddasvástádussan jorgalahttit guovdilis lágaid ja láhkaásahusaid sámegeielaide iežaset ovddasvástádussurggiin. Sámelága § 3-2 siskkilda maid njuolggadusaid das goas diedáhusat ja skovit galget leat gárvásat sihke sámegeilli ja dárogilli. Guđege orgána iežas ovddasvástádus lea ođasmahttit jorgalemiid go nuppástusat mearriduvvojit.

Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta lea árvvoštallan berrego álggahuvvot sámi láhkajorgalusaid várás dohkkehanortnet. Okta eaktu lea dat go leat dohkkehuvvon láhkatearpmat. Sámi Giellagáldus, ovdeš Sámi giellalávdegottis, lea ovddasvástádussan dohkkehit terminologijaid. Jos muhtun eiseváldi oažžu doaibmamuššan dohkkehit láhkajorgalusaid, de dan eiseválddis ferte leat máhttu sámi láhkagielas ja juridihkas.

Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta lea váldán oktavuoda Duopmostuollo- hálldahussii, Sis-Finnmárkku diggegoddái ja Romssa universitehta juridihkalaš fakultehtii vejolaš dohkkehanortnega hárrái. Departemeanta ii leat lihkestuvvan gávdnat geange guhte sáhtta badjelasas váldit dakkár doaimma. Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta ja Sámediggi áigot árvvoštallat molssaevvttot čovdosiid maiguin lea vejolaš almmolaš dokumeanttaid, lágaid ja njuolggadusčohkiid buori kvalitehta sihkkarastit.

Doaibmabidju 63 **Gáibádusat stáhtalaš etáhtaide geavahit** **oktasaš čállinmearkkaid**

Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta

Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta lea suoidnemánu 1. b. 2011 rájis láhkaásahusain mii gieđahallá almmolaš hálldahusa bákkolaš IT-standárddaid, bidjan gáibádusaid buot almmolaš doaimmahušaide ahte galgá leat ollásit doaibmi UTF-8 buot siskkáldas vuogádagain go čadahit stuorát nuppástusaid dahje skáhppojit ođđa rusttegiid. Mearkačoahkkestandárda UTF-8 čoavdá sámi čállinmearkkaid dárbbu. IT-vuogádagaid molsun ádjána. Danne lea maid

biddjojuvvon dakkár gáibádus, ahte almmolaš doaimmahušat dieđuid lonohallama oktavuodas galget čadahit ráddjejuvvon ISO 8859-1 masa leat lasihuvvon 6 davvisámegeiela mearkka stuorra ja unna hámis. Stáhtas dat lea leamaš gáibádus ođđajagemánu 1. b. 2012 rájis, ja gielddasuorggis fas dat gáibádus lea leamaš ođđajagemánu 1. b. 2013 rájis.

Váikkuhan dihtii dasa ahte UTF-8 čađahuvvo johtileappot ja oktiivehuvvon vuogi mielde, de lea Difi álggahan proševtta mii galgá veahkehit almmolaš doaimmahušaid. Jagi 2012 čađahuvvui ovdaprošeakta mas barge kártemiin, vejolaš doaibmabijuid gávnnaheamiin ja iešguđetlágan prošektalahkanemiid árvvoštallamiin. Sierranas ovddasmanni proševttat leat čađahuvvon, ja láidestusgihppaga álgoárvalus lea ráhkaduvvon pilohtabarggu vuodul. Váldoprošeakta álggahuvvui jagi 2012 loahpageahčen ja galgá čađahuvvot dán jagi mielde.

Doaibmabidju 64 **Sámegeiela riektáčállinreaidu – bissovaš** **doaibma- ja ovddidan- organisašuvdna** **Divvuma várás**

Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta

Máhttodepartemeanta, Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta ja Sámediggi leat jagi 2004 rájis ruhtadan Divvun-proševtta. Divvun lea ráhkadan dakkár giellaveahkkeneavvuid go elektrovnnalaš stávendárkkisteami, divodan-programma ja pedagogaš prográmmareaidduid. Divvun lea jagi 2011 rájis gullan Sámi giellateknologija guovddáži – Giellateknoi – mii lea Romssa universitehtas. Doaibma- ja ovddidanorganisašuvdna Divvun lea jagi 2011 rájis biddjojuvvon sierra poastan stáhtabušehttii ja Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeantta bušehtas juolluduvvojit dat ruđat.

Doaibmabidju 65 **Sámegeiela sátnegirjjiid kárten ja** **buorideapmi**

Ovddasvástideaddjit: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta/Sámediggi

Sámi giellalávdegottis lea leamaš ovd-
dasvástádussan normeret sámegielaide. Norme-
remat dábálaččat dáhpáhuvvot go odđa sánit
bohtet gillii, ja dalle mearriduvvo mo sátni

galgá čállojuvvot ja sojahuvvot. Normeremat
odne dáhpáhuvvot sierranas sámi giellajuhkosiin,
nugo oarjelsámegiela, julevsámegiela, dav-
visámegiela, anárašgiela ja nuortalašgiela
juhkosiin. Ođđajagemánu 1. b. 2013 rájis
prošeakta Sámi Giellagáldu lea badjelasas váldán
dán ovddasvástádusa.

Giella.org lea almmuhan davvisámegillii,
julevsámegillii ja oarjelsámegillii sátnelisttuid

Oaidnit – oidnosii buktit sámegiela albmoahkkii

Doaibmabidju 66 Sámegielat geaidnogalbema kárten

Ovddasvástideaddji: Johtalusdepartemeanta

Davvi regiuvdna ásahii jagi 2011 sierra registara
mas leat odđa geaidnogalbbat sámegillii ja
kvenagillii. Dasa galget buot odđa geaidno-
galbbat čállojuvvot oktan mearrádusaiguin ja
čujhusaiguin Sveis nammasaš Stáhta geaid-
nolágádusa arkiiavuogádahkii. Galbbat
ceggejuvvotit dábálepmosit go gielddat dasa
ávžžuhit. Dáinna lágiin áššit vuos árvvoštallo-
juvvotit ja gieđahallojuvvotit gielddain ovdalgo
dat mannet Stáhta geaidnolágádussii. Galbbat
dasto ceggejuvvotit dadistaga bušeahhtarudaid
mielde.

Geaidnodirektoráhta válddii oktavuoda Davvi
regiuvdnii ja gulaskuttai mo dilli lei jagi 2012.
Diibmáge ceggejuvvotit viehka ollu odđa
galbbat sihke sámegillii ja kvenagillii, ja mánga
ášši leat dál gulaskuddamis.

maid Sámi giellaráđđi, Sámedikki giellastivra
dahje Sámi giellalávdegoddi leat dohkkehan.

Giellatekno.uit.no almmuha tearbmalisttuid
davvisámegillii, julevsámegillii ja oarjelsámegil-
lii. Giellateknos leat maiddái web-sátnegirjjit
dáidda gielaide, ja maiddái earáge sámegielaide
ja kvenagillii.

Doaibmabidju 67 Mánáid ja nuoraid sámegiela deaivvanbáikkii

*Ovddasvástideaddji: Mánáid-, dásseárvo- ja
searvadahttindepartemeanta ovttaráđiid eará
áššáigullelaš departemeanttaiguin*

Noereh! lea bellodatpolitihka dáfus sorjákeah-
tes organisašuvdna sámi nuoraid várás. Sámediggi
juolludii mátkedoarjaga Noereh! organisašuvd-
nii, vai dat sáhtii čohkket oasseváldiid miehtá
Norgga iežas riikkačoahkkimii Snoasai jagi
2012. Riikkačoahkkimis sámegiela ledje fáddán,
ja sii árjjalaččat barge ja hárhalle ovdánit
giellamáhtus. Sámediggi lea juolludan doarjaga
Noereh! organisašuvdnii, vai dat čadaha
prošeavtta man namma lea Sopstesth - Snakk.
Prošeavtta ulbmil lea movttiidahttit ja ávžžuhit
nuoraid sámástit. Prošeakta čadahuvvui 2011-
2012.

Sámediggi lágidii miessemánus 2013 nuoraid-
konferánsa mas lei fáddán "beaivválaš rasisma".
Das nuorat besse oahppat mo beaivválaš rasisma
čuohcá ja mo olmmoš dainna galgá hálddašit.
Sullii 50 sámi nuora ledje boahán konferánsii
Norggas, Ruotas ja Suomas.

Doaibmabidju 68

Sámegielaiddan nannen sosiála mediaiguin

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

NuorajTV lea interneahhtalaš TV maid julevsámi nuorat jodihit juevsámi nuoraid várás julevsámegillii.

NuorajTVa ulbmil lea ráhkadit jorega (arena) mas nuorat sáhttet ođđa vuogi mielde gullat eahpeformála julevsámegiela. Doaimmahus buvttada áigeovuodilis video-filmmaid julevsámi nuoraid várás, ja fállá luoikkas filbmenneavvuid nuoraide guđet háliidit ráhkadit iežaset filmmaid mat dasto čájehuvvojit NuorajTVa (www.nuorajtv.no) neahttasiiddus doaimmahusain veahkkálagaidda. Fálaldaga vuoddu lea áigeovuodilvuohka ja fálaldat lea magasiinna vuohká. Áigumuš lea ahte julevsámi nuorat galget ráhkadit muitalusaid guhtet guimmiidasaset ja movttiidahttojuvvot viššalit geavahit gielaset.

NuorajTVa ruhtadit Sámediggi ja Nordlándda fylkkamánni.

Doaibmabidju 69

Diehtujuohkin nuoraide sámegillii

Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta gulahallamiin Sámedikkiin ja Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanttain

Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta ja Sámediggi lágidedje juovlamánus 2010 semináraža mas divástalle mo galggašedje ásahit oktasaš sámi neahttabáikki sámi nuoraid várás. Sámi nuoraidorganisašuvnnat ledje bovdejuvvon semináražiin. Sámi nuoraidorganisašuvnnat gohčohalle semináraža ovdal válmastit sáhkavuoruid, main sii muitaledje iežaset sávaldagaid ja dárbbuid mat gullet dakkár neahttabáikái. Semináraža čuovvovolepmi lea maŋŋanan. Geahča muđuid doaibmabidju 67 raportema.

Doaibmabidju 70

Sámegielaiddan aviissat – eambo julevsámegillii ja oarjelsámegillii

Ovddasvástideaddji: Kulturdepartemeanta

Sámi aviissaid vástesaš juolludanortnega stuorábuš gielalaš erohusaid vuhtiiváldima vejolašvuodaid čielggadii Media-bearráigeahčču, ja das sáddejuvvui raporta gulaskuddamii borgemánu 25. b. 2009. Raporttas bearráigeahčču manai vuostá gielalaš erohusaid vuhtiiváldima go meroštallet doarjaga dahje earáge giellagáibádusaid. Bearráigeahčču árvalii dattetge ahte giellapolitiikalaččat ákkastallojuvvon oasis doarjjaortnegis (geavadis doarjja buvttadit aviisasiidduid julevsámegillii dahje oarjelsámegillii norgalaš báikkálaš aviissain) galget čuldojuvvot eret preassadoarjagis ja sirdojuvvot Sámedikki háldui. Árvalussii lei viiddis doarjja gulaskuddamis. Reivvestis departementii golgotmánu 27. b. 2010 Sámediggi dieđihii ahte dat, ee. divástallamiid vuodul sámi aviissaiguin, ii dattetge háliidan nuppástuhttit njuolggadusaid, gč. maid Sámedikki jagi 2010 jahkedieđáhusa kapihttala 4.15 Mediafálaldat. Departemeanta lea dan maŋŋá gávnahan ahte ii leat veara joatkit dáinna dihto doaibmabidjuin.

Kulturdepartemeanta čujuha dattetge dasa, ahte sámi aviissaid vástesaš doarjjaortnega siskko-beallai lea lasihuvvon sierra doarjja buvttadit julevsámegiela ja oarjelsámegiela aviisasiidduid. Ortnege bisuheami ágga lea aiddo fal sávaldat nannet dáid gielaidda mediafálaldagaid. Jagi 2011 ožžo LokalavisaNordSalten (julevsámegillii) ja Snásningen (oarjelsámegillii) nubbi 546 000 ja nubbi fas 374 400 ruvnnu doarjjan dán ortnega mielde.

Doaibmabidju 71

Oarjelsámi mediaguovddáš

Ovddasvástideaddji: Sámediggi

Kártenbargu čađahuvvui jagi 2010, ja ulbmil lei ráhkadit strategiija oarjelsámegiela mediafálaldaga ásaheapmái. Kártema maŋŋá bargu lea bisánan, muhto dat jotkojuvvo jagi 2013.

Doaibmabidju 72

Sámi girjjálašvuoda oastinortnet

Ovddasvástideaddji: Sámediggi

Sámediggi lea jagi 2013 sámi dáiddársoahpamušas (Sámedikki ja Sámi dáiddárráđi gaskasaš soahpamušas) várren 300 000 ruvnnu sámi čáppagirjjálašvuoda, sámi musihka ja juigosiid oastinortnegii. Sullasaš sumit leat maid várrejuvovon jahkái 2011 ja jahkái 2012, nu ahte buohkannassii dál leat čoggojuvovon 900 000 ruvnnu dán ulbmilii. Ortnet lea maŋŋánan, muhto dál oastinproseassa lea jođus, ja girjjit leat válljejuvovon ja daid juogadeami visogovva lea dál čielgan. Ostojuvvovon musihka ja girjjálašvuoda jugadeapmi lea čadahuvvovon geassemánu 2013. prošekta joatká ovttasráđiid Sámi dáiddárráđiin jagiid 2012 ja 2013.

Doaibmabidju 73

Girjjálašvuodastipeanddat sámi nuoraide

Ovddasvástideaddji: Sámediggi

Sámediggi lea ságaškuššamin Sámi dáiddárráđiin/Sámi girječálliid servviin dan jurdaga birra galgágo čadahit sámi nuoraide várás girjjálašvuodastipeandda proševtta. Jurdda lea ahte prošekta galgá čadahuvvovot čállinkursan mas oasseváldit galget čadahit oahpahallan- ja movttiidanprográmma oktan geavatlaš čállimiin. Sámedikki áigumuš lea čadahit proševtta jagi 2014.

Doaibmabidju 74

Sámi dutkama ja alit oahpu ovddideapmi

Ovddasvástideaddji: Máhttodepartemeanta

Sámi dutkama ja alit oahpahusa lávdegoddi (Butenschøn-lávdegoddi) nammaduvvui jagi 2010, ja dan dagai Máhttodepartemeanta ovttas Sámedikkiin. Jagi 2012 geassemánu 20 b. lávdegoddi geigii máhttominstarii iežas čielggadusa mii dárogillii lea "*Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning*".

Lávdegoddi lea soahpan dáid ulbmiliid:

- Sihkkarastit buoremus eavttuid sámi dutkamii ja alit oahpahussii, mii galgá leat sorjakeahkes máhttobuvttadeaddji ja máhttogaskkusteaddji doaibma Sihkkarasti ja ovddidit dutkama ja alit oahpahusa, erenoamážit dain surggiin mat ollu mearkašit sámi servodaga ovddideapmái
- Divaštallat sámi dutkama ja alit oahpahusa organiserema sihke sámi servodaga siskkobeaalde ja muđuid riikka ja davviriikkaid oahpahušvuogádaga ektu.

Čielggadeamis leat arvat doaibmabijut main eatnašat leat juhkkovuvvovon čuovvovaš joavkkuide: Sámegielaid dikšun ja ealáskahttitn, dutkangiella, dutkan, alit oahpahuš ja doaibmajuošku, ovttasbargu ja oktiiheivehallan.

Čielggadeapmi lea leamaš gulaskuddamis, ja čuovvolanbargu lea álggahuvvovon. Máhtodepartemeanta ja Sámediggi leat ságaškuššamin čielggadusa čuovvoleami birra.

Doaibmabidju 75

Hukset oarjelsámegiela ja julevsámegiela dutkangelbbolašvuoda

Ovddasvástideaddji: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta

Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta lasihii jagi 2009 ruhtadoarjagiid Dutkanráđi sámi dutkama prográmmii II 1,179 miljon ruvnnuin, mat ledje várrejuvovon julevsámegiela ja oarjelsámegiela dutkamii. Doarjagat julevsámegillii ja oarjelsámegillii lasihuvvojedje jagi 2010 sullii 1,6 miljon ruvnnuin. Čuovvovaš jagiid juolludeamet dutkanráđđái leat doalahuvvovon.

Doaibmabidju 76

Sámegielaid geavaheami kárten

Ovddasvástideaddjit: Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta, Máhttodepartemeanta ja Sámediggi

Nordlándadutkan čadahii gidđat 2012 iskkadeami sámegielaid geavaheami birra – davvisámegiela, julevsámegiela ja oarjelsámegiela. Iskkademiin ulbmil lei geahčadit olbmuid máhtu sámegiela, giela geavaheami sierranas joregiin, ja iskkadeamis ledje mielde iešguđetlágan

olbmot. Iskkadeami vuoddu lei dihto válljejuvon lohku sámi jienastuslohkui čálihuvon olbmot. Iskkadeamis raporta biddjojuvvui ovdan geassemánus 2012.

http://nordlandsforskning.no/files/Rapporter_2012/Rapport_07_12.pdf

Doaibmabidju 77

Davviriikkalaš fága- ja resursaguovddáš

Ovddasvástideaddji: Sámediggi

Sámi parlamentáralaš ráđi stivra (SPR-S) mearridii jagi 2012 johtui bidjat SáFá2-prošeavtta vuoddu dan dihtii Davviriikkalaš sámi fága- ja resursaguovddáša. SáFá2-prošeakta álggahuvvui ođđajagemánu 1. b. 2013.

Guovddáša namman šattai Sámi giellagáldu. Guovddášii ii vuos álggus mearriduvvo báiki, muhto dan bargit šaddet doaibmat iežaset sámedikkiid hálddahasain. Sámi giellagáldu čállingottis leat hálddahasvirggit ja giellafágalaš virggit davvisámegiela, anárašgiela, oarjelsámegiela, julevsámegiela ja nuortalašgiela várás.

Sámi giellagáldus váldoovddasvástádussuorggit leat sámi giellaovttasbargu, giellafágalaš bargu ja giellabálvalusaid fáldat giellageavaheaddjiide Suomas, Ruotas ja Norggas. Guovddášis lea ovtas sámedikkiiguin ovddasvástádussan nannet ja ovddidit davviriikkalaš giellaovttasbarggu, nannet ja ovddidit sámeielaid vuhtiiválddedettiin guđege giellajoavkku dárbbuid, hástalusaid ja resurssaid, ja riggudit giela ja sihkkarastit dan boahteáiggi. Sámi giellagáldu galgá giedahallat buot giellaguovlluid gažaldagaid, ja daid oktiiheivehallat ovtas sámedikkiiguin ja eará giellaásahusaiguin. Guovddáša doaibmamušat leat ee. gielladikšu, giellaovddideapmi, terminologijabargu, giellanormeren, nammabálvalus, báikenámmabargu ja diehtujuohkin sámi giellafágalaš áššiid birra. Dát doaibma lea dehálaš vai sámeielain lea árvu dievas geavtlaš giellan. Sámi giellagáldus barggut ja ovddasvástádussuorggit leat dynámalaččat. Dat mearkkaša ahte lea vejolaš ovddidit ja heivehallat guovddáša doaimma dan mielde mo sámeielaid giellafágalaš dilli lea ja makkár dárbbut dain leat guđege áiggi.

Norgga sámediggi lea prošeaktii ožžon guvllolaš ovddidanruđaid Romssa fylkkasuohkanis ja Nordlándda fylkkasuohkanis, ja vel lassit boahtá stáhtalaš Interreg-doarjja. Sámediggige lea iežas bušehtas várren ruđaid dán prošeaktii. Suoma sámediggi dat jodiha sámi fága- ja resursaguovddáša ásahanprošeavtta. Prošeaktaáigodagas lea bargu jođus mii galgá sihkkarastit bissovaš ruhtadeami, vai guovddáš šaddá bissovaš. Prošeakta bistá jagi 2014 geassemánu lohppii.

Doaibmabidju 78

Konferánssa sámi skuvladutkama birra

Ovddasvástideaddji: Nordlándda fylkkamánni

Sámediggi lea ovdal addán diehttevassii Máhtodepartementii ja Dutkanráđđái ahte lea dárbu eambo dutkat sámi mánáidgárddiid ja skuvllaid, ja ahte olbmot galget álkibut gávdnat dieđuid dan birra. Nordlándda universitehta doalai fáttá birra konferánssa mas suorggi guovdilis dutkit čilgejedje iežaset dutkama. Konferánsii serve ollu olbmot.